

**ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ Β ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ**

**Β ΜΕΡΟΣ**

**ΘΕΜΑ: <<Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΕ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΔΥΣΗ>>**



**ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ ΙΤΕΑΣ**

**Σχ.Έτος 2012-2013**

**ΤΑΞΗ:Β2 ΛΥΚΕΙΟΥ**

**Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΕ ΑΠΟΡΡΟΙΑ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ  
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ:**

**Μίσκα Μπαρίς**

**Μούτου Αγλαΐα-Ευαγγελία**

**Μπαμπλέκη Αποστολία**

**Μπεκιάι Χριστίνα Ελένη**

**Μπουζινέκης Πολύκαρπος**

**Οσάφη Αλεξάνδρα**

**Πέρε Δήμητρα**

**Πλήτας Δημήτριος**

**Πολύζος Ευθύμιος**

**Σταθόπουλος Στέφανος**

**Στοφόρου Παναγούλα**

**Τσακιράκης Αθανάσιος**

**Τσακίρης Ηλίας**

**Τσαμτσούρη Λυδία**

**Τσελές Ευστάθιος**

**Τσιμίνος Δημήτριος**

**Χαρέλος Χρήστος**

**Χότζα Κωνσταντίνα**

**Χούμου Χρυσούλα**

*ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ: ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΛΟΥΚΑΣ & ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ ANNA*

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ	ΣΕΛ.1
Δύση :Ο ρόλος της γυναίκας στην οικογένεια	ΣΕΛ.2-3
Ανατολή : Η γυναίκα στην οικογένεια	ΣΕΛ.3-6
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΙΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	ΣΕΛ.6-8
Η πολιτική της Μαντίλας	ΣΕΛ.9-11
Ισλαμικός Φεμινισμός	ΣΕΛ.11-13
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗ ΔΥΣΗ	ΣΕΛ.13-15
Τα κοινωνικά προβλήματα των γυναικών στις δυτικές κοινωνίες	ΣΕΛ.15-19
ΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ	ΣΕΛ.19-20
ΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΔΥΣΗ	ΣΕΛ.20-21
Η ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ	ΣΕΛ.21-24
Η ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ	ΣΕΛ.25-27
Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ	ΣΕΛ.27-30
Η ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ	ΣΕΛ.30-33
Η ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΔΥΣΗ	ΣΕΛ.33-35
ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΕΛ.35-37
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	ΣΕΛ.37-39

## ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

**Κεντρικός στόχος της έρευνας είναι:**

- ◆ Η ευαισθητοποίηση των μαθητών-τριών
- ◆ Να προβληματισθούν τα παιδιά για παγιωμένες αντιλήψεις
- ◆ Να διεκδικήσουν ισότιμη αντιμετώπιση και για τα δύο φύλα
- ◆ Να αντιμετωπίσουν την οποιαδήποτε διάκριση

### **ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

*Η κύρια φιλοδοξία της συγκεκριμένης εργασίας είναι να αποκαλύψει τις έρευνες που αφορούν το συγκεκριμένο θέμα και να εμβαθύνει σε τέτοιο σημείο έτσι ώστε η το τελικό συμπέρασμα που θα προκύψει να έχει καλύψει όλες τις πλευρές. Μέσα από την παρουσίαση των δεδομένων και γενικά των απόψεων που επικρατούν σχετικά με την θέση της γυναίκας θα καταλήξουμε να διαμορφώσουμε μια ευρύτερη γνώμη για τον ρόλο της και τις προοπτικές της στις δύο κοινωνίες.*

*Οι μαθητές χωρίστηκαν σε 4 ομάδες και μοιράστηκαν τα εξής υποθέματα:*

#### **A ΟΜΑΔΑ**

1<sup>ο</sup> υπόθεμα: Δύση και ανατολή: Ο ρόλος της γυναίκας στην οικογένεια

2ο υπόθεμα: Δύση και ανατολή :η κοινωνική θέση της γυναίκας (εργασία, πολιτικά δικαιώματα κ.λ.π )

#### **B ΟΜΑΔΑ**

3<sup>ο</sup> υπόθεμα: Η πολιτική της Μαντίλας και ο ισλαμικός φεμινισμός

4<sup>ο</sup> υπόθεμα: Δύση και ανατολή: η κακοποίηση της γυναίκας

#### **Γ ΟΜΑΔΑ**

5<sup>ο</sup> υπόθεμα: Δύση και ανατολή: η εκπαίδευση της γυναίκας

6ο υπόθεμα: Τα κοινωνικά προβλήματα των γυναικών στις δυτικές κοινωνίες

#### **Δ ΟΜΑΔΑ**

7<sup>ο</sup> υπόθεμα: Δύση και ανατολή: η ενδυμασία της γυναίκας

8<sup>ο</sup> υπόθεμα: Ο Ρόλος των θρησκειών της ανατολής στη θέση της γυναίκας

## Δύση :Ο ρόλος της γυναίκας στην οικογένεια



Μέχρι της αρχές του 20 ου αιώνα οι ασχολίες της γυναίκας εξαντλούνται κυρίως στο χώρο της οικογένειας. Μέσα στα πλαίσια της εκτεταμένης και πατριαρχικής οικογένειας, όπου αρχηγός ήταν ο μεγαλύτερος σε ηλικία άνδρας, ο ρόλος της γυναίκας ήταν σε αρκετά μεγάλο βαθμό υποβαθμισμένος. Οι υποχρεώσεις της περιορίζονταν υπό την επίβλεψη του ανδρός ,στις οικιακές εργασίες, στην ανατροφή των παιδιών και στις συζυγικές σχέσεις με τον ίδιο. Όμως όλη αυτή η κατάσταση άλλαξε ραγδαία όταν για πρώτη φορά η γυναίκα αποκτά το δικαίωμα εργασίας και άδεια μητρότητας. Κατά συνέπεια αναδιοργανώθηκαν οι αρμοδιότητες και ο ρόλος της στο οικογενειακό περιβάλλον. Έτσι απαιτεί την ισάξια κατανομή εργασιών με τον σύζυγο της ως προς τις δουλειές της οικίας, στην φροντίδα των παιδιών και διαμόρφωση του ηθικού, πνευματικού και συγκροτημένου χαρακτήρα τους προκειμένου να συμμετέχουν ως ενεργοί πολίτες στην κοινωνία . Ωστόσο παρά τις μεταρρυθμίσεις του οικογενειακού δικαίου παρατηρείται ακόμα και σήμερα ότι στις σύγχρονες οικογένειες οι μεταβολές αυτές εφαρμόζονται και εξαρτώνται από το επίπεδο μόρφωσης , το εισόδημα και τις απόψεις του ανδρόγυνου. Τα δικαιώματα της γυναίκας μέσα στην οικογένεια: Οι διατάξεις της ισότητας θεσπίστηκαν σύμφωνα με της αρχές ου συντάγματος .Μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές νομοθετικές και θεσμικές αλλαγές για τη διασφάλιση της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων και την εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης ενάντια στις γυναίκες μέσα στην οικογένεια. Με την αναθεώρηση του οικογενειακού δικαίου το 1983 καταργείται η πατριαρχική οικογένεια, ο θεσμός της προίκας και η υποχρέωση των γυναικών να αλλάζουν το επώνυμο τους μετά το γάμο. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω εμφανίστηκαν στο προσκήνιο νέες μορφές οικογενειακής οργάνωσης: όπως η ελεύθερη συμβίωση η οποία παρουσιάζεται στις νέες ηλικίες κάτω των 30 ετών και οι μονογονεϊκές οικογένειες οι οποίες προέρχονται είτε από άγαμες μητέρες οι οποίες αναλαμβάνουν αποκλειστικά την ανατροφή των παιδιών τους σε συνδυασμό με την εργασία τους.

Αυτό αποδεικνύει την δυνατότητα της γυναίκας να δρα αυτόνομα και να είναι κυρίαρχος της οικογένειας της χωρίς να έχει ανάγκη δίπλα της την παρουσία του ανδρικού φύλου. Καταρρίπτοντας εντελώς τις προκαταλήψεις που θέλουν τη γυναίκα να συμβαδίζει με τα θέλω, του ανδρικού δυναμικού. Οι υποχρεώσεις της γυναίκας στην οικογένεια διαμορφώνονται ανάλογα με τον τύπο της. Υπάρχουν 2 ειδών τύποι γυναίκας. Η Νοικοκυρά η οποία ασχολείται με τη μέριμνα και την επιμέλεια των ανήλικων τέκνων της. την κάλυψη των αναγκών του σπιτιού( καθαριότητα ,μαγειρική) και την ανταπόκριση στις προσδοκίες του συζύγου της. Η Εργαζομένη-νοικοκυρά .Είναι εύλογο ότι για την γυναίκα – εργαζομένη-νοικοκυρά ισχύουν όλα τα παραπάνω προσθέτοντας τις επαγγελματικές υποχρεώσεις. Η σωματική και η ψυχική καταπόνηση της, δεν τελειώνουν μετά το πέρας του ωραρίου στον επαγγελματικό χώρο εργασίας της αλλά συνεχίζονται αδιάκοπα στο σπίτι. Είναι υποχρεωμένη να αντεπεξέλθει με επιτυχία στα πολλαπλά καθήκοντα που καλείται να εκτελέσει.

## Η γυναίκα τη σύγχρονη εποχή

Αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στη λήψη αποφάσεων και στη διεκπεραίωση των οικογενειακών υποχρεώσεων. Οι γυναίκες σήμερα δεν είναι άφωνες, αλλά φορείς συγκεκριμένων απόψεων που παραπέμπουν στις αρχές μιας εναλλακτικής προσέγγισης της πολιτικής και της ζωής. Πρωταρχικό στοιχείο μιας τέτοιας προσέγγισης είναι η νέα αντίληψη για τη δημοκρατία και την εξουσία όπου ο σεβασμός και η ανοχή στην διαφορετικότητα του άλλου, ο διάλογος ως μέσο επίλυσης των διαφορών και η αποφυγή της βίας, η αλληλεγγύη ως πολιτική ανακατανομή πόρων και εξουσιών είναι τα βασικά στοιχεία της.

Γυναίκα-Διαζύγιο. Παλαιότερα ήταν οι άντρες που έπαιρναν διαζύγιο. Τώρα έχουν αλλάξει τα πράγματα. Οι γυναίκες ζητούν πια διαζύγιο, αλλά για πιο πραγματικούς λόγους.

Σύγκριση ρυθμίσεων Οικογενειακού Δικαίου ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	
Πριν από το 1983	Μετά το 1983 (Ν. 1329/83)
Προσωπικές σχέσεις των συζύγων Ο ανήρ είναι η κεφαλή της οικογένειας και αποφασίζει περί παντός ό,τι αφορά το συζυγικό βίο	Προσωπικές σχέσεις των συζύγων Οι σύζυγοι αποφασίζουν από κοινού περί παντός ό,τι αφορά το συζυγικό βίο.
Περιουσιακές σχέσεις συζύγων Προικώο σύστημα.	Περιουσιακές σχέσεις συζύγων Κατάργηση προικώου συστήματος. Αξίωση συμμετοχής στα αποκτήματα.
Σχέσεις γονέων και παιδιών Πατρική εξουσία.	Σχέσεις γονέων και παιδιών Γονική μέριμνα. Ενηλικίωση του παιδιού με τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας του.

## Ανατολή : Η γυναίκα στην οικογένεια



**Η γυναίκα στην οικογένεια** . Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός από τη μια και η πατριαρχική δομή της κοινωνίας από την άλλη συμβάλλουν στη διατήρηση της ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων. Επιπλέον, με την είσοδό της η γυναίκα στο σπίτι του άνδρα, το οποίο της

περισσότερες φορές είναι το ίδιο με εκείνο των γονέων του, υφίσταται τον έλεγχο της πεθεράς, πράγμα που διαφοροποιεί σημαντικά την ισορροπία δυνάμεων. Οι σπουδαιότεροι παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν τη θέση της γυναίκας στο Ισλάμ είναι η θρησκεία, το δίκαιο, η παράδοση, οι κοινωνικές και οικονομικές δομές, καθώς και η ίδια η ψυχοσωματική εκπαίδευση κάθε γυναίκας. Παρόλο που κάθε μουσουλμάνο άνδρα τον γεννά και τον ανατρέπει κάποια μητέρα, εντούτοις όταν αυτός ενηλικιωθεί έχει τόσο ισχυρές πατριαρχικές αντιλήψεις, έτσι που δικαιολογημένα διερωτάται κανείς, η μητέρα του αν ήθελε η αν μπορούσε δεν θα διαδραμάτιζε κάποιο ρόλο στην τοποθέτηση του έναντι του «αδύνατου» φύλου; Το θέμα είναι πολύπλοκο και αξίζει να ασχοληθεί κανείς ιδιαίτερα με αυτό. Είναι γνωστό ότι η γυναίκα δεν έχει δικαίωμα να εκφράσει την άποψη της μέσα στη οικογένεια και να κάνει πράγματα χωρίς την άδεια του συζύγου της. Κάθε σύζυγος είναι υποχρεωμένη να έχει στάση προσοχής απέναντι στον σύζυγο της και να τον υπακούει. Σύμφωνα με τον θεσμό της πολυγαμίας ισχύει η δέσμευση του άνδρος με περισσότερες από μια γυναίκες συγκεκριμένα με τέσσερις, κάτι το οποίο δεν ισχύει για τη γυναίκα στην ανατολή και δεν χρειάζεται τη συγκατάθεση της. Η πολυγαμία έχει απαγορευθεί μόνο στην Τουρκία, στην Τυνησία και στην Ακτή Ελεφαντοστού καθώς σε όλες τις υπόλοιπες ανατολικές χώρες εξακολουθεί να ισχύει. Από τη στιγμή που αποφασίζει να δημιουργήσει οικογένεια είναι υποχρεωμένη να υπακούει στο σύζυγο της ο οποίος είναι ο κύριος εξουσιαστής όχι μόνο της οικογένειας αλλά του γάμου γενικότερα. Το Κοράνι επιτρέπει στους άνδρες να τιμωρούν τις γυναίκες σε περιπτώσεις απείθειας, μη εφαρμογής των καθηκόντων τους, αλλά και για λόγους βελτίωσης του χαρακτήρα. Η γυναίκα λαμβάνει εντολές από τον άνδρα της όσον αφορά την ανατροφή των παιδιών. Το θέμα της ανατροφής των παιδιών είναι επίσης ενδεικτικό της κατώτερης κοινωνικής θέσης της γυναίκας στο Ισλάμ. Η ανατροφή των παιδιών αποτελεί αποκλειστικό δικαίωμα του πατέρα. Ακόμα και στις περιπτώσεις που η μητέρα ανήκει σε μία θρησκεία «εξ αποκαλύψεως», δηλαδή στον Ιουδαϊσμό ή στον Χριστιανισμό, τα παιδιά πρέπει οπωσδήποτε να ανατραφούν σύμφωνα με την ισλαμική θρησκεία. Τυχόν συμφωνία στο συμβόλαιο του γάμου για ανατροφή των παιδιών στη θρησκεία της μητέρας είναι ανεπίτρεπτη. Τα νεώτερα δίκαια δεν παρουσιάζουν καμία εξαίρεση στο θέμα αυτό, ενώ όπου δεν υπάρχει σχετική διάταξη, ισχύει το Μουσουλμανικό Δίκαιο. Στην Αίγυπτο, το άρθρο 124 του Αστικού Κώδικα ορίζει: «Τα από τον γάμο ενός μουσουλμάνου και μιας χριστιανής ή Ιουδαίας γεννηθέντα τέκνα και των δυο φύλων ακολουθούν τη θρησκεία του πατέρα».. Η δυνατότητα άρνησης της μπορεί να γίνει αποδεκτή από τον άνδρα της μόνο αν ο τελευταίος δεν έχει καταβάλει το συμφωνημένο μέρος της προίικας ή εξαιτίας νηστείας. Βασική οφειλή της στην οικογένεια είναι η τελειότητα ως προς τις οικιακές εργασίες υπό την εποπτεία την πεθεράς της.



## **ΔΙΑΖΥΓΙΟ**

Καθοριστικής σημασίας για τη θέση της γυναίκας στην ισλαμική οικογένεια (είτε αυτή είναι μουσουλμάνα, είτε όχι αποτελεί ο τρόπος λύσης του γάμου σύμφωνα με το μουσουλμανικό θρησκευτικό δίκαιο και η ύπαρξη της πολυγαμίας. «Σε χωρίζω, σε χωρίζω, σε χωρίζω», μπορεί ο μουσουλμάνος σύζυγος να πει μπροστά στο μουφτή κι έτσι απλά να βγει το διαζύγιό του, σύμφωνα με τον ιεροϊσλαμικό νόμο, την περιβόητη Σαρία, που μολονότι στην Τουρκία έχει καταργηθεί εδώ και δεκαετίες, στη Δυτική Θράκη διακυβεύει το οικογενειακό και κληρονομικό δίκαιο των Ελλήνων μουσουλμάνων.

Σύμφωνα με τη Σαρία εξ άλλου, η γυναίκα δεν δικαιούται να ζητήσει διαζύγιο. Την επιμέλεια των παιδιών, σε περίπτωση διαζυγίου, έχει η μητέρα για τα αγοράκια μέχρι τα επτά τους χρόνια, για τα κοριτσάκια μέχρι τα εννιά. Μετά τα παίρνει ο πατέρας χωρίς δεύτερη κουβέντα. Η γυναίκα δικαιούται μόνο τρίμηνη διατροφή - που στην πράξη ούτε κι αυτή επιδικάζεται - ενώ υποχρεώνεται να φύγει από τη συζυγική εστία, παίρνοντας μαζί της μόνο ό,τι της ανήκε κατά τη μέρα του γάμου και οπωσδήποτε συνοδευόμενη από την κοινωνική κατακραυγή. Επίσης, κατώτερη ηλικία γάμου είναι τα δώδεκα. Επιτρέπεται ο γάμος δι' αντιπροσώπων(!!!) και ο άντρας επιτρέπεται να πάρει μέχρι τέσσερις συζύγους.

Η γυναίκα θεωρείται μοιχός αν συνάψει σχέση ακόμα και αφού την έχει εγκαταλείψει ο σύζυγός της. Η τιμωρία είναι θάνατος δια λιθοβολισμού, που ευτυχώς δεν έχει συμβεί ακόμα στην Ελλάδα, τέτοιες ανατριχιαστικές όμως περιπτώσεις είδαμε πρόσφατα στη Νιγηρία, στη Σαουδική Αραβία και άλλες ισλαμικές χώρες, για να μην αναφέρουμε βέβαια το Αφγανιστάν.

Κάθε γυναίκα η οποία διαφωνεί με τον σύζυγο της κινδυνεύει να εκδιωχθεί από τη συζυγική της εστία κατόπιν μονομερούς απόφασης του άνδρα της (αποπομπή). Η συγκατάθεση η μη της γυναίκας αναφορικά με την εξάσκηση του δικαιώματος του άνδρα προς λύση του γάμου με αποπομπή δεν έχει καμία σημασία. Η γυναίκα είναι ουσιαστικά αδύνατη στη Sharia (Μουσουλμανικό Δίκαιο) για κάθε είδους αντίδραση. Δεν είναι ασύνηθες το γεγονός η αποπομπή να έχει κιάλας πραγματοποιηθεί ενώ η αποπεμφθείσα γυναίκα να έχει πλήρη άγνοια αναφορικά με αυτήν. Τόσο οι Σουνίτες όσο και οι Σηίτες νομικοί συμφωνούν ως προς το θέμα της λύσης του γάμου στην περίπτωση εκείνη, κατά την οποία κάποιος ρωτά τον σύζυγο αν απέπεμψε μία γυναίκα του. Εάν ο άνδρας απαντήσει καταφατικά, έστω και αν μέχρι στιγμής δεν την έχει αποπέμψει, η γυναίκα έχει ήδη αποπεμφθεί. Υπάρχουν αρκετές δικαστικές αποφάσεις, οι οποίες δηλώνουν την ανάγκη για παρουσία της ίδιας της γυναίκας κατά την αποπομπή. Εντούτοις, αυτές παραμένουν obita dicta και η κατ' αυτόν αποπομπή είναι έγκυρη.

Αλλά και εάν ακόμη ο γάμος της δεν λυθεί με αποπομπή, ο άνδρας της δικαιούται να πάρει κάποια άλλη γυναίκα, σε περίπτωση που δεν έχει μέχρι τότε άλλες τρεις. Στις χώρες όπου η πολυγαμία επιτρέπεται, η γυναίκα-σύζυγος εξαναγκάζεται ουσιαστικά να υποτάσσεται στον άνδρα της, χωρίς, εντούτοις, κανείς να μπορεί να της εξασφαλίσει μονογαμικό καθεστώς. Η πολυγαμία έχει απαγορευθεί μόνο στην Τουρκία, στην Τυνησία και στην Ακτή του Ελεφαντοστού. Στο Ιράκ, στο Ιράν, στο Μαρόκο, στο Πακιστάν και στη Συρία χρειάζεται δικαστική άδεια για γάμο με περισσότερες από μία γυναίκες, πράγμα βέβαια εύκολο σε μία ανδροκρατούμενη κοινωνία, όπου άνδρες αποφασίζουν για άνδρες και για γυναίκες. Όμως η υποδεέστερη θέση της γυναίκας δεν φαίνεται μόνο στα θέματα του γάμου, αλλά είναι σαφής και στα κληρονομικά ζητήματα. Η Σαρία ορίζει ρητά πως οι γιοι λαμβάνουν πάντα διπλό κληρονομικό μερίδιο απ' ό,τι οι κόρες. Όταν ο αποθανών αφήσει μόνο δυο κόρες, τότε στην κληρονομητέα περιουσία υπεισέρχονται οι άρρενες συγγενείς του κληρονομούμενου, ενώ αν δεν υπάρχουν παιδιά και ο πατέρας του αποθανόντος είναι εν ζωή, αυτός θα λάβει τα  $\frac{3}{4}$  της κληρονομιάς, περιορίζοντας το μερίδιο της συζύγου στο  $\frac{1}{4}$ .

Σε περιπτώσεις μεικτών γάμων το θρησκευτικό δίκαιο των μουσουλμάνων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, ιδιαίτερα όταν ο μουσουλμάνος σύζυγος με τη μη μουσουλμάνα σύζυγο του κατοικήσουν στην ισλαμική πατρίδα του πρώτου, όπου το Μουσουλμανικό Δίκαιο η είναι το ισχύον Δίκαιο του κράτους η επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την κρατική νομοθεσία. Στην πατρίδα μας αλλά και σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές και μη χώρες, μουσουλμάνοι εργάτες νυμφεύονται πολιτικά χριστιανές γυναίκες και ενώ μερικά χρόνια κατοικούν στην πατρίδα της γυναίκας, κατόπιν επιθυμούν να μετοικήσουν στη μουσουλμανική τους πατρίδα.

Τι γίνεται εάν η χριστιανή σύζυγος δεν ακολουθήσει τον άνδρα της στην καινούργια του κατοικία; Τα πράγματα στην περίπτωση αυτή είναι αρκετά δύσκολα για τη χριστιανή σύζυγο. Ενδέχεται ο μουσουλμάνος να πάρει τα παιδιά του και να δραπετεύσει. Εάν η γυναίκα δεν τον ακολουθήσει, είναι φανερό πως χάνει τα παιδιά της, αφού το ισχύον Δίκαιο στην ισλαμική πατρίδα του άνδρα, όπως είναι φυσικό, θεωρεί υπεύθυνο για την ανατροφή των παιδιών αποκλειστικά τον πατέρα. Στον Λίβανο, για παράδειγμα, κατά το άρθρο 12 του νόμου 18.11.1938, πρέπει τα παιδιά να ανατρέφονται οπωσδήποτε στη θρησκεία του πατέρα.

Ας δούμε όμως τί γίνεται εάν η χριστιανή σύζυγος ακολουθήσει τον μουσουλμάνο άνδρα της στην ισλαμική του πατρίδα. Ποιά προβλήματα θα αντιμετωπίσει στη μουσουλμανική χώρα και πώς θα επηρεάσουν αυτά τη θέση της στην κοινωνία; Ασφάλεια για μονογαμία θα υπάρχει εκεί; Από τη στιγμή που η γυναίκα υποχωρεί στην επιθυμία του άνδρα της και



πηγαίνει να ζήσει με αυτόν σε κάποια ισλαμική χώρα, είναι πολύ πιθανό να υποχρεωθεί να συγκατοικήσει με τα πεθερικά της. Το γεγονός αυτό είναι βαθιά ριζωμένο στη μουσουλμανική παράδοση, όπου ο γιός φέρνει τη νύφη στο σπίτι του, ενώ η τελευταία υποχρεώνεται να εγκαταλείψει την πατρική της εστία. Στο πατριαρχικό σπίτι του συζύγου, η σύζυγος είναι πολύ πιθανό να μην έχει απόλυτη ελευθερία κινήσεων, μια και το Κοράνι επιτρέπει στους άνδρες να τιμωρούν τις γυναίκες σε περιπτώσεις απείθειας, μη εφαρμογής των καθηκόντων τους, αλλά και για λόγους βελτίωσης του χαρακτήρα.

## ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΙΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΕΣ



Η πολιτισμική κόκκινη γραμμή που χωρίζει τη Δύση από τον Μουσουλμανικό κόσμο δεν αφορά τη δημοκρατία, αλλά την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των γυναικών. Η υποχρεωτική κάλυψη του σώματος των γυναικών αποτελεί μια από τις πιο πολυσυζητημένες επιταγές του Ισλαμικού νόμου.

Όλες οι θρησκείες, αλλά όλως ιδιαιτέρως το Ισλάμ, εκφράζουν πατριαρχικές απόψεις, οι οποίες ασφαλώς επιδρούν στην διαμόρφωση της κουλτούρας και στα δικαιώματα των γυναικών. Το Ισλάμ υποστηρίζει ότι η ανισότητα των φύλων είναι η εντολή του Θεού που εκφράζεται μέσα από τα ιερά κείμενα του Προφήτη. Στις περισσότερες ισλαμικές χώρες, με ελάχιστες εξαιρέσεις, οι οδηγίες του Κορανίου, σε βάρος των γυναικών, έχουν ενσωματωθεί στη νομοθεσία - στο οικογενειακό, αστικό και ποινικό δίκαιο, στην εργατική νομοθεσία κλπ - και έχουν αποστερήσει εκατομμύρια γυναίκες από θεμελιώδεις ελευθερίες και βασικά ανθρώπινα δικαιώματα. Το ίδιο το Κοράνι, δηλαδή ο Θεός (σύμφωνα με το Ισλάμ), μέσω του Προφήτη, αποφαινεται για την υπεροχή των ανδρών και το δικαίωμά τους να δέρνουν τις ανυπάκουες συζύγους.

Σε πολλές μουσουλμανικές κοινωνίες, η αναφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα δεν περιλαμβάνει τα δικαιώματα των γυναικών, τα οποία συστηματικά παραβιάζονται. Ένα από τα πιο κοινά εγκλήματα είναι οι λεγόμενες δολοφονίες «για λόγους τιμής». Υπολογίζεται ότι περίπου 5.000 γυναίκες και κορίτσια δολοφονούνται κάθε χρόνο από αρσενικά μέλη της οικογένειάς τους. Η εφαρμογή απάνθρωπων, βίαιων και ταπεινωτικών τιμωριών για τις γυναίκες, όπως το μαστίγωμα και οι λιθοβολισμοί, αποτελούν σε πολλές χώρες συνήθη πρακτική στο όνομα θρησκευτικών παραδόσεων, οι οποίες παρερμηνεύονται ως «θεικής φύσης και προέλευσης». Οι δράστες συνήθως μένουν ατιμώρητοι αφού τέτοιου είδους βία

θεωρείται αποδεκτός τρόπος ελέγχου της συμπεριφοράς των γυναικών και όχι σοβαρό έγκλημα. Σε αυτές τις κοινωνίες η πατριαρχική οικογενειακή δομή τοποθετεί τις γυναίκες υπό τον απόλυτο έλεγχο των ανδρών της οικογένειας. Τα θηλυκά παιδιά γίνονται θύματα διακρίσεων από τη στιγμή της γέννησής τους, αφού θεωρούνται κακοτυχία για την οικογένεια, σε αντίθεση με τη γέννηση των αρσενικών παιδιών που αποτελούν δώρο Θεού.

Βεβαίως οι διάφοροι απολογητές του Ισλαμισμού-σε Δύση και Ανατολή- συνεχώς επαναλαμβάνουν, ότι, γι' αυτά που συμβαίνουν στις γυναίκες δεν ευθύνεται το Ισλάμ, ότι το πραγματικό Ισλάμ είναι υπέρ της ισότητας και για όλα φταίει η παράδοση και οι κοινωνικές πρακτικές. Επικαλούνται μάλιστα και σχετικά κεφάλαια του Κορανίου. Αν πράγματι έτσι έχουν τα πράγματα, γεννάται ευλόγως το ερώτημα, πως επί τόσους αιώνες το Ισλάμ, ενώ ελέγχει κάθε πτυχή της μουσουλμανικής κοινωνίας, από τις σεξουαλικές σχέσεις μέχρι τη διατροφή, δεν κατάφερε να εξαλείψει τις ανισότητες και τις αδικίες εις βάρος του 50% των πιστών του;. Η πραγματικότητα δείχνει ότι οι πιο χειραφετημένες γυναίκες στον κόσμο του Ισλάμ, κέρδισαν δικαιώματα όχι μέσω της ανανέωσης του Ισλάμ, αλλά μέσω των αρχών της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου.

### **Εργασία**

Το Κοράνι δηλώνει πως άνδρες και γυναίκες έχουν το δικαίωμα να εργαστούν. Η πρώτη σύζυγος του προφήτη , πραγματοποίησε δραστηριότητες απασχόλησης, και παραμένει μέχρι και σήμερα παράδειγμα προς μίμηση για τις μουσουλμάνες γυναίκες. Μέχρι και σήμερα σε κάποιες μουσουλμανικές χώρες, οι πατριαρχικοί νόμοι που επικρατούν απαγορεύουν στις γυναίκες την είσοδό τους στην αγορά εργασίας , παραχωρώντας τη μόνο με περιορισμούς .Στο Αφγανιστάν εφαρμόζουν με τον πιο αυστηρό τρόπο τη σαρία, προσπαθώντας να δημιουργήσουν το γνήσιο ισλαμικό κράτος, επιβάλλοντας σε άνδρες και πολύ αυστηρότερα σε γυναίκες περιορισμούς στην καθημερινότητα και την ατομική εξέλιξη. Απαγορεύτηκε στις γυναίκες να σπουδάζουν και να εργάζονται σε οποιοδήποτε παραγωγικό τομέα, εκτός των υπηρεσιών υγείας, μόνο και μόνο για να εξετάζουν γυναίκες ασθενείς.

Η νέα οικονομική πραγματικότητα , όμως , διαφοροποίησε σε κάποιο ποσοστό τη θέση των γυναικών και σε αρκετές μουσουλμανικές χώρες , δεν απαγορεύεται στις γυναίκες η εργασία εκτός σπιτιού. Στο Ιράν και στη Σαουδική Αραβία, μπορούν να δουλεύουν μόνο με τη συγκατάθεση του συζύγου τους. Στη Συρία οι περισσότερες γυναίκες προτιμούν να είναι σε θέσεις μερικής παρά σε θέσεις πλήρους απασχόλησης. Οι γυναίκες σε θέσεις μερικής απασχόλησης είναι πολύ περισσότερες από τους άνδρες . Σε όλες τις κοινωνικό-οικονομικές ομάδες , οι γυναίκες έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμμετέχουν σε εργασίες πλήρους απασχόλησης αν δεν έχουν παιδιά στο σπίτι. Οι γυναίκες κατέλαβαν πρόσφατα , σε περιορισμένη όμως έκταση ,κάποιες θέσεις απασχόλησης που χαρακτηρίζονταν ως «ανδρικές δουλειές » . Τα πράγματα δεν είναι πολύ διαφορετικά στα ελεύθερα επαγγέλματα, όπου το ποσοστό των γυναικών που ασκούν δικηγορία έχει ανεβεί τα τελευταία χρόνια.

Πάντως οι διευθυντικές θέσεις των γυναικών είναι συντριπτικά περισσότερες στις δυτικές κοινωνίες από τις ανατολικές.

### **Πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα**

Στον τομέα των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων γίνονται διακρίσεις εις βάρος των γυναικών. Στις πιο πολλές μουσουλμανικές χώρες άλλωστε, η συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών είναι αναλφάβητες, ενώ η γυναίκα έχει πολύ περιορισμένα δικαιώματα στη μόρφωση και στην εύρεση εργασίας. Όσο για πολιτικά δικαιώματα... είναι περιττό ακόμα και να θίξουμε το θέμα.

Το να βγάλει μια γυναίκα διαβατήριο μπορεί να φαίνεται απλό, δεν είναι όμως πάντα. Στις περισσότερες ισλαμικές χώρες είναι απαραίτητη η συγκατάθεση του πατέρα ή του συζύγου για να εκδώσει μια γυναίκα διαβατήριο. Εξαιρεση αποτελεί η Αίγυπτος, όπου οι ενήλικες ανύπαντρες γυναίκες δεν χρειάζονται τη συγκατάθεση κάποιου συγγενή. Στη Σαουδική Αραβία οι γυναίκες δεν μπορούν να αποκτήσουν άδεια οδήγησης, πρέπει να μπαίνουν στα λεωφορεία από ξεχωριστές εισόδους και να κάθονται σε διαφορετικό μέρος από τους άνδρες. Επίσης, μια γυναίκα μπορεί να συλληφθεί από τη θρησκευτική αστυνομία αν επιβαίνει σε

όχημα, που δεν το οδηγεί ο εργοδότης της ή κάποιος στενός συγγενής. Οι γυναίκες δεν μπορούν να εισαχθούν στο νοσοκομείο χωρίς τη συναίνεση ενός άνδρα συγγενή, ούτε μπορούν να δεχθούν μια θέση εργασίας στην επαρχία αν κάποιος ενήλικας άνδρας συγγενής δεν αναλάβει την ευθύνη. Τέλος, η μαρτυρία μιας γυναίκας, τόσο στη Σαουδική Αραβία όσο και στο Πακιστάν, δεν έχει την ίδια βαρύτητα με αυτή ενός άνδρα στο δικαστήριο.

Επίσης στη Σαουδική Αραβία οι γυναίκες θα αποκτήσουν δικαίωμα ψήφου για πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας το 2014, ώστε να συμμετάσχουν στις δημοτικές εκλογές του 2015. Παρ'όλα αυτά ολοένα και περισσότερες γυναίκες σε Μουσουλμανικά κράτη αποκτούν πολιτική φωνή. Στο Ιράκ, για παράδειγμα, γυναίκες διαδραματίζουν τώρα ενεργό ρόλο στην κυβέρνηση. Στο Κουβέιτ, εξ άλλου, έγιναν πέρσι οι πρώτες βουλευτικές εκλογές στις οποίες πήραν μέρος γυναίκες τόσο σαν ψηφοφόροι όσο και σαν υποψήφιοι. Μια από τις υποψήφιες αυτές ήταν η Ναμπίλα Αλ Ααντζάρι. Μια ομάδα από μουσουλμάνες, όπως λόγου χάριν η Πακιστανή Μπεναζίρ Μπούτο, κατάφεραν να αναδειχτούν και στα πιο υψηλά ηγετικά αξιώματα των χωρών τους. Αλλά γενικά, για τις γυναίκες του Ισλάμ ο δρόμος για την πλήρη ισότητα με τον άνδρα και για ίσες ευκαιρίες διεκδίκησης της εξουσίας, εξακολουθεί να είναι μακρύς.



Μπεναζίρ Μπούτο

## Η πολιτική της Μαντίλας



Στο σημερινό κόσμο γινόμαστε μάρτυρες καθημερινά εντάσεων και ανταγωνισμών σχετικά με θρησκευτικές και εθνοπολιτικές διαφορές. Η αντιπαλότητα μεταξύ Ισλάμ και Δύσης έχει αντικαταστήσει τη ρητορική του Ψυχρού Πολέμου. Ιδιαίτερα τα σώματα των γυναικών έχουν γίνει το συμβολικό πεδίο της αντιπαράθεσης. Υπό τη πίεση των μεταναστευτικών ρευμάτων η αποσταθεροποίηση των ταυτοτήτων οδηγεί στην ανάδυση των παραδόσεων. Σίγουρα η πιο πολυσυζητημένη ανάδυση που συνεχίζει να κυριαρχεί στο δημόσιο διάλογο στην Ευρώπη και στην Τουρκία είναι η μουσουλμανική μαντίλα.

Στη Γαλλία του Βολταίρου, του Ντιντερώ και του Μοντεσκιέ, που θεωρεί τη λαϊκότητα του κράτους ως ένα από τα μεγάλα επιτεύγματα της Γαλλικής Δημοκρατίας, το θέαμα των συνεχώς αυξανόμενων μαντηλοφορουσών στα σχολεία και η διαφαινόμενη τάση μιας αντιδραστικής επιστροφής στις ρίζες, έχει δημιουργήσει εδώ και χρόνια μεγάλη ένταση, ανησυχία και προβληματισμό. Εξού και οι ριζοσπαστικές αποφάσεις για τη διάσωση του εκπαιδευτικού συστήματος από τους θρησκευτικούς φανατικούς και τη διατήρηση των σχολείων ως ζωνών ελεύθερων από θρησκείες. Στις 10 Φεβρουαρίου 2004, η Γαλλική Εθνοσυνέλευση με ψήφους 494 υπέρ, έναντι 36 κατά, ψήφισε νόμο για την απαγόρευση της μαντίλας και άλλων θρησκευτικών συμβόλων στα δημόσια σχολεία, παρά τις έντονες διαμαρτυρίες και τη κριτική ότι το μέτρο περιορίζει τις θρησκευτικές ελευθερίες (σε αντίθεση με τη Γαλλία, στο Ιράν η μαντίλα (hijab) είναι υποχρεωτική δια νόμου).

Η μαντίλα δεν μπορεί παρά να συμβολίζει την υποταγή των γυναικών στα πατριαρχικά πρότυπα. Οι κατέχοντες την εξουσία ερμήνευσαν το Ισλάμ κατά τον δοκούν και πάντα με στόχο την τυφλή υπακοή των γυναικών και τον έλεγχο της σεξουαλικότητάς τους. Από τις μουσουλμανικές συνοικίες της Γαλλίας κάθε τόσο βλέπουν το φως της δημοσιότητας φρικτές ιστορίες γυναικών που υφίστανται διωγμούς, βιασμούς και βασανιστήρια για «παραστρατήματα», όπως η απάρνηση της ισλαμικής μαντίλας. Το γεγονός όμως ότι το 39% των Γάλλων Μουσουλμάνων υποστήριξαν την απόφαση για την απαγόρευση των θρησκευτικών συμβόλων δείχνει ότι ήδη μια κρίσιμη μάζα μουσουλμάνων χειραφετείται, απελευθερώνεται και ετοιμάζεται να ενταχθεί σε ένα άλλο παρόν.

Στο Βέλγιο, στις 29 Απριλίου 2010, από τους 138 βουλευτές της Βελγικής Βουλής οι 136 ψήφισαν νόμο που απαγορεύει, σε όλη τη χώρα τη μαντίλα που κρύβει το πρόσωπο. Ο νόμος, που δεν μιλά ειδικά για την μπούργκα ή το νικάμπ, προβλέπει ότι τα άτομα που θα εμφανίζονται σε δημόσιους χώρους "με το πρόσωπο καλυμμένο μερικώς ή ολικώς και με ρούχα που είναι έτσι φτιαγμένα ώστε να μην είναι αναγνωρίσιμο το άτομο που τα φορά" θα τιμωρούνται με πρόστιμο ή και φυλάκιση από μία έως επτά ημέρες. Ωστόσο, προβλέπονται κάποιες εξαιρέσεις για ρούχα μεταμφιεσμένων κατά την εποχή του καρναβαλιού.

Παρόμοια στάση και προβληματισμός επικρατεί στη Βρετανία, στη Δανία, Ιταλία, Ισπανία, Αυστρία και Ολλανδία. Στη Βρετανία, τον Οκτώβρη του 2006, ο τότε υπουργός εξωτερικών Ζακ Στρω ζήτησε από τις γυναίκες που τον επισκέπτονταν στο γραφείο του να αφαιρούν τον niqab. Οι γυναίκες αυτές ήταν πολλές, καθώς ο Ζακ Στρω εκλέγεται βουλευτής στο Blackburn, όπου το 25-30% των κατοίκων είναι μουσουλμάνοι. Σε δηλώσεις του τόνισε, πως σε μια δυτική κοινωνία, όπου οι εκφράσεις του προσώπου έχουν μεγάλη σημασία για την ανθρώπινη επικοινωνία, η ισλαμική μαντίλα δημιουργεί διαχωρισμό και «παράλληλες κοινότητες». Είναι επίσης γνωστό το επεισόδιο με τη δασκάλα που απολύθηκε, γιατί ήθελε να διδάξει παιδιά του Δημοτικού Σχολείου φορώντας niqab.

Την αντίδραση τους στην απαγόρευση της μαντίλας έχουν εκφράσει εκπρόσωποι μουσουλμανικών οργανώσεων, οι σοσιαλιστές του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς και ομάδες υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως το Παρατηρητήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που τονίζουν ότι κάτι τέτοιο είναι αντίθετο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Οι γυναικείες οργανώσεις ήταν διχασμένες. Ενώ τα μέλη της οργάνωσης Ni Putes Soumises γιόρτασαν την απαγόρευση, οργανώσεις όπως η Ομοσπονδία Γονέων-Διδασκάλων, SOS Ρατσισμός, Ένα Σχολείο για Όλους, αντέτειναν ότι τα δικαιώματα των γυναικών στην εκπαίδευση και στη θρησκεία παραβιάζονταν.

Το φαινόμενο της επιστροφής της μαντίλας δεν μπορεί να ερμηνευτεί μόνο με όρους θρησκείας. Τα ερωτήματα είναι πολλά. Τι συγκεκριμένα επιδιώκουν οι νέες κυρίως γυναίκες που ξαναφορούν τη μαντίλα; Υπακοή και υποταγή στη θρησκεία, προάσπιση και προβολή της ιδιαίτερης κουλτούρας, καλυμμένη εχθρότητα απέναντι στις Δυτικές αξίες, προσπάθεια να τραβήξουν την προσοχή ή απλός ναρκισσισμός; Δεν είναι δύσκολο να απαντήσει κανείς, πως είναι όλα αυτά τα κίνητρα μαζί..



## η κατάργηση του φερετζέ και η πολιτική μάχη για τη μαντίλα στην Τουρκία

Στην απαγόρευση της μαντίλας, προηγήθηκε των ευρωπαϊών πολιτικών, κατά αρκετές δεκαετίες, ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ, ο οποίος δεν δίστασε δημόσια, με μια κίνηση έντονου συμβολισμού, να βγάλει, όπως λέγεται, τη μαντίλα από το κεφάλι της ίδιας της μητέρας του. Ήταν την εποχή που ο Κεμάλ επιχειρούσε την είσοδο της Τουρκίας στο σύγχρονο κόσμο, με το διαχωρισμό εκκλησίας και κράτους και μια πιο μοντέρνα ερμηνεία των ισλαμικών γραφών. Στο στόχαστρο μπήκαν τότε τα βασικά σύμβολα - η μαντίλα, το ανδρικό φέσι και η γενειάδα.

Η ενδυμασία απετέλεσε βασικό στοιχείο του προγράμματος του Κεμάλ για τον εξευρωπαϊσμό της χώρας, ακριβώς επειδή είχε αντιληφθεί τον συμβολικό, και όχι μόνο, χαρακτήρα της στη μάχη κατά των παρωχημένων θεσμών. Ο ίδιος προσωπικά περιόδευε για να διδάξει τους ανθρώπους τι σημαίνει «πολιτισμένο ντύσιμο». Σε ομιλία του στη Κασταμονή, στις 30 Αυγούστου 1925, ο Μουσταφά Κεμάλ εξαπέλυσε επίθεση εναντίον του φερετζέ λέγοντας: «Σε μερικά μέρη έχω δει γυναίκες που βάζουν ένα ύφασμα ή κάτι παρόμοιο για να κρύψουν το πρόσωπό τους και γυρνούν τη πλάτη ή πέφτουν στο έδαφος όταν περνά ένας άντρας. Ποιο είναι το νόημα και η λογική αυτής της συμπεριφοράς; Κύριοι, μπορούν οι μητέρες και οι κόρες ενός πολιτισμένου έθνους να υιοθετήσουν μια τόσο παράξενη στάση, μια τόσο βάρβαρη συνήθεια; Δεν είναι ένα θέαμα που γελοιοποιεί το έθνος; Πρέπει να σταματήσει αμέσως»<sup>1</sup>. Ωστόσο, ο μεγάλος μεταρρυθμιστής δεν τόλμησε να προτείνει νομοθεσία εναντίον της κάλυψης του προσώπου. Η αποκάλυψη του προσώπου, που είχε ήδη γίνει αποδεκτή από τις μορφωμένες γυναίκες των μεγάλων πόλεων προχώρησε πολύ αργά στη περιφέρεια.

Το 1935 προτάθηκε η απαγόρευση του φερετζέ σε συνέδριο του Κόμματος του Λαού, αλλά ακόμη και τότε δε ελήφθησαν ανάλογα μέτρα. Η μαντίλα απαγορεύτηκε μόνο σε δημόσια κτήρια, σχολεία και δημόσιες υπηρεσίες, ενώ υπήρχε ανοχή σε άλλους χώρους, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές. Η μαντίλα είχε συνδεθεί με την αγροτική ζωή, γι αυτό και οι γυναίκες την εγκατέλειπαν όταν μετακινούνταν στις μεγάλες πόλεις. Αυτό έγινε κυρίως με το κύμα αστυφιλίας που ξεκίνησε τη δεκαετία του 1950. Ωστόσο, στη σημερινή εποχή η διαμάχη για

τον ενδυματολογικό κώδικα και ιδιαίτερα για τη μαντίλα έχει ανανεωθεί και έχει μεταφερθεί στα πανεπιστήμια και στο κοινοβούλιο. Είναι αλήθεια, ότι πολλοί βλέπουν την κατάργηση της μαντίλας όχι ως βήμα προς τα μπρος για τον εκσυγχρονισμό της χώρας, αλλά ως θυσία της αυθεντικής Ισλαμικής Τουρκικής ταυτότητας στο βωμό των υλιστικών αξιών της Δύσης. Αυτό το σύστημα ηθικών αξιών του Ισλάμ στην Τουρκία, εδώ και πολλά χρόνια, ήδη από την εποχή της Αυτοκρατορίας, έχει οδηγήσει σε καθημερινή πολιτική διαμάχη ανάμεσα στους φιλελεύθερους εκσυγχρονιστές και τους συντηρητικούς ισλαμιστές.

Η μελέτη της κατάστασης δείχνει, ότι οι ισλαμιστές, έχοντας από το 2002 την πολιτική εξουσία στην Τουρκία, επιδιώκουν και πάλι να ελέγξουν τον δημόσιο χώρο μέσα από τον περιορισμό της παρουσίας των γυναικών και την επιβολή της μαντίλας. Στις 7 Φεβρουαρίου 2008, η Μεγάλη Τουρκική Εθνοσυνέλευση, έπειτα από συζήτηση που κράτησε πάνω από δέκα ώρες υιοθέτησε συνταγματική μεταρρύθμιση που επιτρέπει τη χρήση της ισλαμικής μαντίλας στα πανεπιστήμια. Υπέρ ψήφισαν 397 βουλευτές και κατά 112. Χωρίς αμφιβολία η μαντίλα, ως στοιχείο ταυτότητας, λειτουργεί και ως μορφή πολιτικού ακτιβισμού.

Όπως λέγεται από κάποιους είναι πολύ δύσκολο να συμφιλιώσεις την ισλαμική ιδεολογία, όπου οι άντρες είναι προνομιούχοι, με την φεμινιστική οπτική που επιδιώκει την ισότητα των φύλων. Πράγματι, σε αντίθεση με το «δικαίωμα στην επιλογή», που προβάλλουν οι φεμινίστριες, το Ισλάμ θέλει να ρυθμίζει όλες τις πτυχές της οικονομικοκοινωνικής και πολιτικής ζωής, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γυναικών. Υπό αυτές τις συνθήκες, είναι λογικό το γυναικείο κίνημα να συμπαρατάσσεται με το κοσμικό κράτος και τον εξευρωπαϊσμό, υπερασπιζόμενο τα συμφέροντα των γυναικών και δίνοντας μάχες για ένα δημοκρατικό πλαίσιο που θα αναγνωρίζει και θα προωθεί την ισότητα ανδρών και γυναικών.

## Ισλαμικός Φεμινισμός



Σε αντίθεση με τις γυναίκες του Δυτικού κόσμου οι οποίες έπειτα από πολύχρονους αγώνες και ένα δυναμικό φεμινιστικό κίνημα (τέλη δεκαετίας 1960) κατάφεραν να θεμελιώσουν την άρση των διακρίσεων και την ισότιμη αντιμετώπιση τους, στον κοινωνικό, εργασιακό και οικογενειακό χώρο, η θέση της γυναίκας στον Ισλαμικό κόσμο παραμένει ακόμη και σήμερα αρκετά διαφοροποιημένη και φαίνεται να εξαρτάται ακόμη σε μεγάλο βαθμό από την θρησκεία και από μια δομημένη πατριαρχική κοινωνία.

Στο Ισλάμ, η θέση του ατόμου στην κοινωνία αλλά και η ευρύτερη κοινωνική συμπεριφορά καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τον ισλαμικό νόμο. Σε αυτόν υπάγονται και οι γυναίκες για τις οποίες υπάρχουν λεπτομερείς κανόνες οι οποίοι καθορίζουν την συμπεριφορά τους και τον ενδεδειγμένο τρόπο εμφάνισης τους (ένδυση, καλύπτρα κτλ.) στον ιδιωτικό και δημόσιο χώρο. Στις εκκοσμικευμένες κοινωνίες της Δύσης, χαρακτηριστική είναι η εικόνα της Μουσουλμάνας γυναίκας με την μαντήλα ή με τελείως καλυμμένο πρόσωπο και σώμα, η οποία μας παραπέμπει απευθείας στη θρησκεία του Ισλάμ και δημιουργεί ποικίλα συναισθήματα και συζητήσεις.

Σε αυτή την θεοκρατική και ουσιαστικά πατριαρχική κοινωνία η γυναίκα έχει συγκεκριμένη θέση και ρόλους. Ανήκει στη συγγένεια του πατρός της ή του ανδρός της και η Σαρία (ισλαμικός νόμος) καθορίζει τα οικογενειακά, κληρονομικά και λοιπά της δικαιώματα. Παρατηρούμε πως ήταν σημαντική η συμβολή των γυναικών συγγραφέων ήδη από τέλη 19ου αιώνα. Οι λόγιες μουσουλμάνες γυναίκες δια μέσου της λογοτεχνίας, της ποίησης και της αρθογραφίας σε περιοδικά προετοίμασαν ουσιαστικά το έδαφος για την διεκδίκηση αναβάθμισης του ρόλου των γυναικών εντός των ισλαμικών κοινωνιών. Αυτό δεν είναι τυχαίο γιατί αυτή την εποχή κορυφώνονται οι σχέσεις με τη Δύση διαμέσου της αποικιοκρατίας και οι ιδέες περί κοσμικού κράτους και ισότητας των δυο φύλων εισέρχονται και στα ισλαμικά κράτη. Από πολλούς βέβαια Μουσουλμάνους δεν θεωρούνται καλοδεχούμενες οι ιδέες αυτές διότι απορρέουν από κοσμικές αντιλήψεις και θεωρούν πως αντικατοπτρίζουν τις σχέσεις ισχύος της Δύσης προς την Ανατολή.

Στην Αίγυπτο η οποία εκείνη την εποχή γνώριζε μεγάλη ανάπτυξη εμφανίζεται μια φεμινιστική συνείδηση σε ένα περιβάλλον όπου οι γυναίκες των ανώτερων τάξεων αρχίζουν να μορφώνονται. Το δικαίωμα της μόρφωσης είναι το κύριο θέμα της εποχής που υποστηρίζεται από γυναίκες και άντρες μεταρρυθμιστές. Αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας είναι και η δημιουργία του πρώτου σχολείου κοριτσιών. Παράλληλα προς την Αίγυπτο υπήρξε παρόμοια δραστηριότητα του γυναικείου κινήματος στις χώρες του Μαγρέμπ (Τυνησία, Μαρόκο, Αλγερία) και του Κόλπου (Ομάν, Κατάρ, Μπαχρέιν, Σαουδική Αραβία, Κουβέιτ, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα) όπου και πάλι η μόρφωση και τα δικαιώματα είναι το κύριο ζήτημα.



Ένα άλλο θέμα που αξίζει να αναλυθεί ώστε να κατανοήσουμε καλύτερα τον ισλαμικό φεμινισμό είναι και ο γυναικείος ακτιβισμός. Ο ρόλος του ακτιβισμού θεωρείται σπουδαίος, αφού οι ακτιβίστριες ήταν αυτές που επάνδρωσαν πρώτες τον ισλαμικό φεμινισμό. Ο

ακτιβισμός αποτελεί το δεύτερο στάδιο της ιστορίας του Αιγυπτιακού φεμινισμού ο οποίος και μετατράπηκε μετέπειτα σε φεμινιστικό ακτιβισμό (1900-1920) δρώντας διαμέσου φιλανθρωπικών ιδρυμάτων και αγαθοεργιών. Εκτός από την δραστηριότητα της φιλανθρωπίας υπάρχει και η κοσμική τάση η οποία μάχεται για την ισότητα των γυναικών και για την ισχύ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εντός των κοινωνιών τους. Ο ακτιβισμός συνδέεται με την πολιτική και δρα για ένα καλύτερο μέλλον. Πολύ συχνά ταυτίζεται με τον ισλαμικό φεμινισμό παρόλο που πολλές ακτιβίστριες δεν αποδέχονται τον όρο φεμινισμό γιατί θεωρούν ότι είναι καθαρά δυτικός. Στη συνάφεια αυτή τοποθετείται και η συγκρότηση μη κυβερνητικών οργανισμών που έχουν δημιουργηθεί (δεκαετία 1980) από ακτιβίστριες καθώς και το έργο το οποίο προάγουν.

Ο ισλαμικός φεμινισμός χαρακτηρίζεται ως ένα διεθνές φαινόμενο και όχι δημιούργημα της Δύσης ή της Ανατολής. Δημιουργήθηκε από Μουσουλμάνες γυναίκες της Αφρικής, της Ασίας και παράλληλα από Μουσουλμάνες μετανάστριες στη Δύση. Χρησιμοποιεί ισλαμικό λόγο για να υποστηρίξει τα δικαιώματα των γυναικών και την ισότητα. Η επίσημη γλώσσα του ισλαμικού φεμινισμού είναι τα αγγλικά αλλά εκφράζεται και σε τοπικές διαλεκτούς – γλώσσες, όπως κυρίως αλλά δευτερευόντως στα αραβικά.

Διακρίνουμε δυο κύριες τάσεις ισλαμικού φεμινισμού, η μια είναι αυτή που εκφράζεται από τις λεγόμενες Μουσουλμάνες φεμινίστριες και προσπαθεί να προωθήσει την φυλετική ισότητα διαμέσου της επανερμηνείας του Κορανίου, ενώ η άλλη τάση εκφράζεται από τις κοσμικές φεμινίστριες οι οποίες αναζητούν την χειραφέτησή τους μέσα σε ένα πλήρως κοσμικό κράτος όπου η Σαρία δεν θα παίζει κανένα απολύτως ρόλο.

Ο ισλαμικός φεμινισμός εμφανίζεται στα τέλη του 20 αιώνα. Οι Μουσουλμάνες φεμινίστριες προσπαθούν διαμέσου της θρησκείας τους να αποκτήσουν την χειραφέτησή τους αφού ζητούν επανερμηνεία του Κορανίου το οποίο πιστεύουν ότι έχει ερμηνευτεί με βάση την πατριαρχική δομή που επικρατούσε εκείνη την εποχή. Όλες οι φεμινίστριες εκκοσμικευμένες και μη έρχονται αντιμέτωπες σε πολλές περιπτώσεις με τους Μουσουλμάνους φονταμενταλιστές οι οποίοι είναι πολέμιοι σε κάθε τι το νεωτερικό, που προσπαθεί να αλλάξει την ισλαμική κοινωνία.

## Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗ ΔΥΣΗ





Οι ιδέες της ισότητας και της ελευθερίας, από την εποχή της Γαλλικής Επανάστασης, του Διαφωτισμού και μετά, τα εργατικά κινήματα, η δομή της νέας εμπορικής και βιομηχανικής οικονομίας, η συμμετοχή της γυναίκας στην παραγωγική διαδικασία κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά και οι φεμινιστικές ιδέες και τα κινήματα που αναπτύχθηκαν στο δυτικό κόσμο οδήγησαν τη γυναίκα έξω από το σπίτι και τον παραδοσιακό ρόλο της νοικοκυράς. Οι αλλαγές που βιώσαμε το τελευταίο μισό του 20ού αιώνα είναι συνταρακτικές αν συγκριθούν χρονικά και ποιοτικά με τη μακρόχρονη καταγεγραμμένη ανθρώπινη ιστορία. Η βιασύνη και η ανυπομονησία μας πιθανόν να μη μας αφήνουν αυτό να το δούμε, όμως τα πράγματα είναι μάλλον έτσι. Οι γυναίκες σπουδάζουν, δουλεύουν, έχουν ακόμη και την επιλογή να μην παντρευτούν ή να μην κάνουν παιδιά ή να κάνουν εκτός γάμου. Στην Ελλάδα συγκριτικά στοιχεία σχετικά με τη γαμηλιότητα (γάμοι ανά 1.000 κατοίκους) δείχνουν ότι το 1965 είχαμε ένα συντελεστή 9,4‰ ενώ το 1999 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 5,9‰. Τα διαζύγια ήταν το 1960 0,3‰ ενώ το 1995 1,1‰. Στην Ολλανδία από τις γυναίκες που γεννήθηκαν το 1971 το 21% αναμένεται να μείνει χωρίς παιδιά, ενώ το ποσοστό αυτό θα φθάσει το 25% για τις νεότερες γενιές.

Έτσι, η απελευθέρωση της γυναίκας, σχετική κατά πολλούς, επέφερε αλλαγές στη θέση της στην κοινωνία και στην οικογένεια. Θα λέγαμε ότι άλλαξε την οικογένεια όπως την ξέραμε. Οι απαιτήσεις της σημερινής κοινωνίας και οι αυξημένες οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζει η οικογένεια, επέβαλαν την εργασία στην μητέρα. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι εργαζόμενες μητέρες ασχολούνται 40 ώρες με την εργασία και 36 ώρες ασχολούνται με τις δουλειές του νοικοκυριού, τα παιδιά και τον σύζυγο. Έτσι η γυναίκα της σημερινής εποχής θα πρέπει να επιτελεί πολλούς ρόλους : να είναι γυναίκα, σύζυγος, νοικοκυρά, μητέρα και εργαζόμενη. Λογικό είναι, κάποιο ρόλοι να αποδυναμώνονται, καθώς η γυναίκα προσπαθεί να ισορροπήσει με τη συνύπαρξη τόσων ρόλων στην ζωή της.

### **Πολιτικά δικαιώματα**

Στις σύγχρονες Δυτικές κοινωνίες, παρά το γεγονός ότι τα πολιτικά δικαιώματα έχουν κατοχυρωθεί (από τις αρχές έως και τα μέσα του 20<sup>ου</sup> αιώνα), όπως επίσης και η ισότητα των δύο φύλων, στην πράξη οι έμφυλες ανισότητες παραμένουν σε ισχύ. Πιο συγκεκριμένα, στις περισσότερες δημοκρατίες, παρόλο που το δικαίωμα του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι έχει αναγνωρισθεί, το ποσοστό των γυναικών που συμμετέχουν τόσο στις εκλογές όσο και στις δομές και διαδικασίες λήψης αποφάσεων παραμένει μειοψηφικό. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να παρατηρήσουμε ότι παρόλο που οι γυναίκες ολοένα και περισσότερο στελεχώνουν τους κρατικούς φορείς, η πρόσβαση τους είναι περιορισμένη στις ανώτερες θέσεις του κυβερνητικών και γραφειοκρατικών θεσμών του κράτους (European Commission 2008, UN 2008β). Στην Ελλάδα, όπου η νομική ισότητα επιτεύχθηκε σταδιακά στη δεκαετία του 1980, η εκπροσώπηση των γυναικών σε υψηλόβαθμες κρατικές θέσεις παραμένει ιδιαίτερα χαμηλή. Ξεκινώντας από αυτά τα δεδομένα, σχεδιάζονται και εφαρμόζονται πολιτικές των φύλων που στοχεύουν στην εισαγωγή ποσοστώσεων υπέρ των γυναικών. Οι πολιτικές ποσοστώσεων αποσκοπούν σε μια προσωρινή πάντοτε ενίσχυση των γυναικών που υπόκεινται σε ουσιαστικές διακρίσεις παρά την νομική κατοχύρωση των πολιτικών τους δικαιωμάτων. Σκοπός τους είναι να εκπροσωπούνται γυναίκες και άνδρες ισότιμα στα κρατικά όργανα. Ιδιαίτερα σημαντική στα πλαίσια αυτά είναι και η πολιτική της ισάριθμης εκπροσώπησης των φύλων (parité) που αναπτύχθηκε στη Γαλλία κατά τη δεκαετία του '90. Παρόλο που το φεμινιστικό κίνημα που άσκησε πίεση για την υιοθέτηση της αρχής αυτής αμφισβήτησε σε πολλές περιπτώσεις τις έμφυλες διακρίσεις της σύγχρονης δημοκρατίας, η ψήφιση του σχετικού νόμου το 2000 δεν είχε σημαντικά αποτελέσματα. (Scott 2005). Στις σύγχρονες φεμινιστικές αναλύσεις, έχει ασκηθεί κριτική στις πολιτικές των ποσοστώσεων, καθώς θεωρείται ότι δεν αμφισβητούν ουσιαστικά τις έμφυλες ανισότητες, ιεραρχήσεις, στερεότυπα και πρότυπα που κυριαρχούν στη δημοκρατία. Οι πολιτικές των ποσοστώσεων επιτρέπουν την αυξημένη εκπροσώπηση των γυναικών, αλλά δεν εξασφαλίζουν την ουσιαστική ισότητα των φύλων. Οι σύγχρονες δημοκρατίες, παρά την φαινομενική ουδετερότητα, παραμένουν αγκιστρωμένες σε ένα ανδροκρατούμενο πρότυπο του πολίτη. Παράλληλα προϋποθέτουν ότι οι γυναίκες αποτελούν μια ενιαία κατηγορία, αγνοώντας τις διαφορές μεταξύ των γυναικών με βάση την κοινωνική τάξη, τη φυλή, το έθνος, και την σεξουαλική ταυτότητα (Williams 1989,

Lutz, Yuval Davis and Phoenix 1995). Ακόμα και στις περιπτώσεις εκείνες όπου γυναίκες αναλαμβάνουν υψηλές θέσεις στην κυβέρνηση, το κοινοβούλιο ή τον γραφειοκρατικό μηχανισμό, δεν είναι απαραίτητο να προωθούνται πολιτικές ουσιαστικής ανατροπής των έμφυλων ανισοτήτων. Αντιθέτως, μέσα από τέτοιου είδους πρακτικές εκπροσώπησης παγιώνονται τα πρότυπα του γυναικείου και του ανδρικού σε συγκεκριμένες υποκειμενικές θέσεις και ταυτότητες που βασίζονται σε έναν αυστηρό διαχωρισμό του ανδρικού/θηλυκού και του δημοσίου/ιδιωτικού (Butler 1990).

## **ΕΡΓΑΣΙΑ**

Οι γυναίκες της δύσης έχουν κατακτήσει επαγγέλματα που θεωρούνταν παλαιότερα ανδροκρατούμενα (στρατός, αεροπορία κ.ά.) και έχουν αρθεί προηγούμενες προκαταλήψεις στους εργασιακούς χώρους.



Ακόμα, στον επιχειρηματικό χώρο κάνουν δυναμικά την εμφάνιση τους. Οι ευκαιρίες και οι δυνατότητες γυναικείας απασχόλησης αυξήθηκαν καθώς και τα κίνητρα για τη γυναικεία απασχόληση. Το κοινωνικό περιβάλλον στο μεγαλύτερο ποσοστό του, σήμερα δέχεται την εργαζόμενη γυναίκα και συζητά μαζί της τα προβλήματά της. Η γυναίκα σήμερα έχει το δικαίωμα να ψηφίζει, να σπουδάζει, να εργάζεται και να έχει πλήρη ισότητα με τον άντρα. Βέβαια, χρειάζεται να γίνουν ακόμα πολλά για να πετύχει η γυναίκα την άριστη βελτίωση της θέσης της.

Οι γυναίκες της Δύσης έχουν πλέον ανεξαρτητοποιηθεί και έχουν ελευθερία επιλογής, γνώμης και ζωής.

Μπορούν ελεύθερα να καθορίζουν τον τρόπο ζωής τους (π.χ. ενδυμασία, ψυχαγωγία).

Επίσης μπορούν να ασχολούνται με διάφορες δραστηριότητες της αρεσκείας τους καθώς και να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή.

Τέλος, υιοθετούν θρησκευτικές αντιλήψεις αβίαστα, σύμφωνα με την αρχή της ανεξιθρησκείας.

## **Τα κοινωνικά προβλήματα των γυναικών στις δυτικές κοινωνίες**

### **(1) Αγορά εργασίας Ανδρών και Γυναικών**



Σήμερα οι γυναίκες εισέρχονται στην αγορά εργασίας με ραγδαίους ρυθμούς. Κατά μέσο όρο, οι γυναίκες αποτελούν πάνω από το 50% του εργατικού δυναμικού στα ανεπτυγμένα κράτη. Μάλιστα, δεν είναι τυχαίο ότι τα κράτη που είχαν τα υψηλότερα ποσοστά γυναικών στο εργατικό τους δυναμικό από το 1960 και μετά (και γενικότερα από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο) είναι σήμερα τα πιο προηγμένα (από οικονομική και τεχνολογική άποψη) κράτη. Στην Ιαπωνία, το 53% του εργατικού δυναμικού το 1960 και το 49% το 1998 ήταν γυναίκες. Στις Η.Π.Α., τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν 38% το 1960 και 60% το 1998, στη Μεγάλη Βρετανία 39% το 1960 και 54% το 1998 και στον Καναδά 30% το 1960 και 58% το 1998.

Παρόλ'αυτά, η αγορά εργασίας εξακολουθεί να είναι διχοτομημένη με βάση το φύλο, με την έννοια ότι τα επαγγέλματα διακρίνονται σε "αντρικά" και "γυναικεία". Τα γυναικεία επαγγέλματα έχουν χαμηλότερες αποδοχές, λιγότερες ευκαιρίες για επαγγελματική ανέλιξη και λιγότερο κοινωνικό κύρος από τα αντρικά επαγγέλματα. Οι γυναίκες εργάζονται κυρίως σε ανειδίκευτες και ημι-ανειδίκευτες χειρωνακτικές εργασίες, ή σε χαμηλόβαθμες και χαμηλόμισθες υπαλληλικές θέσεις. Σε ανώτατες διευθυντικές θέσεις (π.χ. διευθυντές τραπεζών, πρόεδροι εταιριών, διευθύνοντες σύμβουλοι, κτλ) και σε ελεύθερα επαγγέλματα υψηλού κύρους (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί, πανεπιστημιακοί) βρίσκουμε λιγότερες γυναίκες από ό,τι άντρες. Οι περισσότερες εργαζόμενες γυναίκες "διανέμονται" σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες απασχόλησης: (α) εκπαίδευση, κοινωνική πρόνοια και υγεία, (β) υπαλληλικές θέσεις, (γ) πωλήσεις, και (δ) προσωπικές υπηρεσίες. Παραδείγματα χαρακτηριστικών "γυναικείων επαγγελμάτων" είναι νοσοκόμα, δασκάλα, γραμματέας, υπάλληλος, σερβιτόρα, μπαργούμαν, ξενοδοχοϋπάλληλος, αεροσυνοδός, καθαρίστρια, μοδίστρα, πωλήτρια, ταμίας σε σούπερ-μάρκετ, δακτυλογράφος, κομμώτρια, κτλ. Αυτά τα επαγγέλματα είναι συνήθως προεκτάσεις των παραδοσιακών ενδοοικογενειακών ρόλων τους οποίους διαδραματίζουν οι γυναίκες ως αποτέλεσμα της κοινωνικοποίησής τους. Δεν προξενεί έκπληξη το γεγονός ότι λίγο έως πολύ τα επαγγέλματα αυτά σχετίζονται με το σερβίρισμα, τη φροντίδα και την παροχή υπηρεσιών στους άλλους, φροντίζοντάς τους, καθαρίζοντάς τους, προσέχοντάς τους – εργασίες που οι γυναίκες παραδοσιακά προσφέρουν μέσα στο σπίτι τους.

Κάποιοι από τους λόγους για τους οποίους οι γυναίκες "συνωστίζονται" σε χαμηλόμισθα και χαμηλού κύρους επαγγέλματα είναι οι ακόλουθοι:

(α) Επειδή τόσο οι άντρες όσο και οι γυναίκες συνεχίζουν να κοινωνικοποιούνται μαθαίνοντας την παραδοσιακή κατανομή ρόλων (άντρας = προμηθευτής και γυναίκα = νοικοκυρά) και την παραδοσιακή διάκριση του χώρου σε ιδιωτικό (οίκος)-γυναικείο και δημόσιο (αγορά) ανδρικό, τα καθήκοντα της οικιακής απασχόλησης και της φροντίδας των παιδιών δεν κατανέμονται ισότιμα ανάμεσα στα δύο φύλα. Μολονότι το Οικογενειακό Δίκαιο σε όλα τα σύγχρονα προοδευμένα κράτη επιτάσσουν την πλήρη ισότητα των δύο φύλων μέσα στην οικογένεια, οι οικιακές εργασίες και η φροντίδα των παιδιών εξακολουθούν να είναι η πρωταρχική ευθύνη των γυναικών (όπως δείχνουν οι σχετικές κοινωνιολογικές έρευνες). Αυτό απορροφά πολύ μεγάλο μέρος από τον χρόνο και την ενεργητικότητα των γυναικών, αφήνοντάς τους έτσι λιγότερα περιθώρια να αναζητήσουν επαγγελματικές ευκαιρίες, να συναγωνιστούν με τους άντρες επί ίσοις όροις για μια θέση στην αγορά εργασίας και για να εξασφαλίσουν την οικονομική τους ανεξαρτησία (και συνακόλουθα τη δύναμη και την επιρροή τους στο κοινωνικό σύνολο).

(β) Μολονότι τα περισσότερα νομικά εμπόδια για την απασχόληση των γυναικών έχουν καταρριφθεί και παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες έχουν καλύτερες επιδόσεις από τους άντρες στις σπουδές τους, εξακολουθεί να υπάρχει μεγάλη προκατάληψη και άνιση μεταχείριση από τους εργοδότες (σχετικά με το ποια επαγγέλματα είναι κατάλληλα για γυναίκες, πώς πρέπει να μεταχειρίζεται ένας εργοδότης μια εργαζόμενη γυναίκα, πώς πρέπει να εφαρμόζονται τα νομικά δικαιώματα των εγκύων γυναικών, κτλ.).

(γ) Η έλλειψη επαρκών και προσιτών στο μέσο εισόδημα παιδικών σταθμών και άλλων χώρων φύλαξης βρεφών και νηπίων, εξωθεί συνήθως τις γυναίκες να επιλέξουν τη μερική

απασχόληση (π.χ. το 80% του μερικώς απασχολούμενου εργατικού δυναμικού στην Ε.Ε. είναι γυναίκες).

(δ) Πολλές γυναίκες διακόπτουν τη καριέρα τους για να αποκτήσουν και να αναθρέψουν τα παιδιά τους. Μολονότι η σύγχρονη εργατική νομοθεσία προβλέπει την παροχή άδειας τοκετού και γονεϊκής άδειας (που δικαιούται είτε ο πατέρας είτε η μητέρα), αυτά τα μέτρα δεν επαρκούν για να καλύψουν τις ανάγκες των εργαζόμενων μητέρων (για παράδειγμα, σε πολλές χώρες, οι άδειες αυτές είναι άνευ αποδοχών, επομένως στην πράξη πολλές γυναίκες δεν κάνουν χρήση αυτών, μολονότι τις δικαιούνται).

(ε) Για όλους τους λόγους που προαναφέρθηκαν, οι γυναίκες έχουν λιγότερες ευκαιρίες για επαγγελματική επιμόρφωση, άνιση πρόσβαση σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και σημαντικά λιγότερη (ή και ανύπαρκτη) υποστήριξη από τα επαγγελματικά κι εργατικά συνδικάτα. Κατά συνέπεια, τα ποσοστά ανέργων γυναικών είναι υψηλά.

## **(2) Το Χάσμα Αμοιβών Αντρών και Γυναικών**

Οι γυναίκες παίρνουν λιγότερα χρήματα από τους άντρες για το ίδιο, ή παρόμοια, είδος απασχόλησης (η σύγκριση γίνεται ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες ίσων τυπικών προσόντων). Το 1975, οι εργαζόμενες με πλήρη απασχόληση γυναίκες στις Η.Π.Α. είχαν αποδοχές που αντιστοιχούσαν κατά μέσο όρο περίπου στο 59.5% των αποδοχών των αντρών (δηλ. σε κάθε δολάριο αμοιβής ενός άντρα αντιστοιχούσαν 59.5 λεπτά αμοιβής για μια γυναίκα). Το 1991, οι γυναικείες αποδοχές είχαν ήδη αυξηθεί και αντιστοιχούσαν πλέον στο 72% των αποδοχών των αντρών (U.S. Bureau of the Census, 1991). Το 1998, ο μέσος εβδομαδιαίος μισθός των γυναικών που εργάζονταν με πλήρη απασχόληση στις Η.Π.Α. αντιστοιχούσε στο 76% των αντρών με πλήρη απασχόληση. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο μέσος όρος για το χάσμα αμοιβών σε όλα τα κράτη-μέλη είναι 76.3%. Χώρες όπως είναι η Δανία (88.1%) και η Σουηδία (87.0%) έχουν κάνει πολύ μεγαλύτερη πρόοδο στην επίλυση αυτού του προβλήματος, ενώ άλλα κράτη, όπως η Πορτογαλία (71.7%), η Ολλανδία (70.6%) και η Ελλάδα (68.0%) υστερούν ακόμη σημαντικά. Επομένως, το χάσμα των αποδοχών γεφυρώνεται όσο περνάνε τα χρόνια, ακόμη κι αυτό γίνεται με πολύ αργούς ρυθμούς (λιγότερο από 1 τοις εκατό βελτίωση ετησίως). Όλοι οι κοινωνικοί επιστήμονες (κυρίως δε οι οικονομολόγοι και οι κοινωνιολόγοι) διεξάγουν τα τελευταία χρόνια σημαντικές εμπειρικές έρευνες σε μια προσπάθεια να βρουν λύσεις στο σοβαρό αυτό κοινωνικό πρόβλημα.

## **(3) Η Άμισθη Εργασία των Γυναικών:**

Η Απασχόληση με τα «Οικιακά» Καθήκοντα .Υπάρχει μια δουλειά που εκτελείται με ωράριο πλήρους απασχόλησης και σχεδόν αποκλειστικά από γυναίκες –η άμισθη οικιακή εργασία ή ενδο-οικιακή εργασία. Η εργασία των γυναικών μέσα στο σπίτι εξακολουθεί να μην αναγνωρίζεται ως “πραγματική” εργασία και επιφέρει χαμηλό κοινωνικό κύρος και κοινωνική θέση σε σύγκριση με την έμμισθη απασχόληση. Τα τελευταία τριάντα χρόνια, οι κοινωνιολόγοι έχουν διεξαγάγει έρευνες σχετικά με την άμισθη οικιακή εργασία των γυναικών στις Δυτικές κοινωνίες και στις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Τα πορίσματά τους δείχνουν ότι μολονότι η οικιακή εργασία των γυναικών διαφέρει από κουλτούρα σε κουλτούρα, τα χαρακτηριστικά της γνωρίζονται είναι παγκόσμια: είναι εργασία που δεν αμείβεται, που υποτιμάται και που δεν αναγνωρίζεται (Women: A World Report 1985). Η σπουδαιότητα της εργασίας των γυναικών καταδεικνύεται στις πληροφορίες που έγιναν ευρύτερα γνωστές κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του Ο.Η.Ε. για τις γυναίκες: ότι οι γυναίκες κάνουν τα δύο τρίτα της παγκόσμιας εργασίας, εισπράττουν το 10% του παγκοσμίου εισοδήματος και κατέχουν το 1% του παγκοσμίου πλούτου. Σύμφωνα με τα στοιχεία κοινωνιολογικών ερευνών, οι γυναίκες αναλώνουν κατά μέσο όρο 77 ώρες την εβδομάδα στην εκτέλεση οικιακών εργασιών – δηλ. πολύ περισσότερες ώρες σε σύγκριση με την έμμισθη απασχόληση. Ωστόσο η οικιακή απασχόληση δεν έχει κανένα από τα προνόμια της αμειβόμενης απασχόλησης (όπως τακτικό ωράριο, άδεια λόγω ασθενείας, κτλ). Επιπλέον, όλες οι μελέτες δείχνουν ότι όταν οι γυναίκες είναι νοικοκυρές πλήρους απασχόλησης, οι σύζυγοί τους έχουν την τάση να κάνουν

κατάχρηση της αυξημένης οικονομικής, κοινωνικής και ψυχολογικής τους δύναμης ως «αρχηγοί της οικογένειας». Επομένως, η συχνότητα των περιστατικών κακοποίησης γυναικών και ανηλίκων είναι σημαντικά μεγαλύτερη σε σπίτια όπου μόνο οι άντρες είναι οι «κουβαλητές». Τέλος, όλες οι έρευνες καταδεικνύουν ότι όταν και οι δυο σύζυγοι εργάζονται με πλήρες ωράριο στην έμμισθη απασχόληση, οι γυναίκες είναι αυτές που αναλαμβάνουν την κύρια ευθύνη για την εκτέλεση των οικιακών εργασιών και τη φροντίδα των παιδιών. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση που δημοσίευσε Ο.Η.Ε., στα περισσότερα Δυτικά κράτη (όπου σχετικές έρευνες έχουν διεξαχθεί ανάμεσα στο 1995 και στο 1999), η παρουσία μικρών παιδιών αναγκάζει τις γυναίκες να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο απ' ό,τι οι άντρες στις οικιακές εργασίες (The World's Women 2000).

#### 4) Σεξουαλική παρενόχληση



Η σεξουαλική παρενόχληση αναφέρεται σε προφορική ή σωματική συμπεριφορά που είναι σαφώς σεξουαλικού χαρακτήρα και ανεπιθύμητη από το πρόσωπο στο οποίο απευθύνεται. Πρόκειται για ένα φαινόμενο επίδειξης κι επιβολής ισχύος, διότι αφορά στην εκμετάλλευση μιας θέσεως εξουσίας από αυτόν-ή που την κατέχει για ίδιον (σεξουαλικό) όφελος. Στις περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης, οι υψηλά ιστάμενοι (που είναι στη μεγάλη πλειοψηφία τους άντρες – διευθυντές, προϊστάμενοι, καθηγητές, κτλ.) απαιτούν “χάρες” σεξουαλικής φύσεως με αντάλλαγμα την πρόσληψη ή την προαγωγή σε μια θέση, την κατοχύρωση υψηλής βαθμολογίας, κτλ. Η ανταπόκριση-υπαγωγή του θύματος στις σεξουαλικές οχλήσεις του δράστη “προτείνεται” ως αντάλλαγμα της διατήρησης ή της βελτίωσης των εργασιακών συνθηκών για το θύμα. Η ανταλλακτική αυτή σχέση, όσο και αν διατυπώνεται ως “πρόταση”, είναι εκβιαστική, στο βαθμό που η μη ανταπόκριση από την πλευρά του θύματος θα έχει ως συνέπεια την επιδείνωση γι' αυτό των συνθηκών εργασίας. Οι δράστες σεξουαλικής παρενόχλησης που κατέχουν θέσεις ισχύος μπορούν να επηρεάσουν τις συνθήκες εργασίας των υφισταμένων τους, χρησιμοποιώντας, σε περίπτωση άρνησης εκ μέρους των θυμάτων, εκφοβισμούς, εκβιασμούς, απειλές και πιέσεις. Οι έρευνες (π.χ. Eskenazi and Gallen 1992) δείχνουν ότι το 90% των γυναικών που έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση στη σχολή τους ή στον χώρο εργασίας τους σιωπούν και δεν το αναφέρουν στις αρχές, μη θέλοντας να διακινδυνεύσουν τις θέσεις τους ή να στρέψουν τα φώτα της δημοσιότητας επάνω τους. Σύμφωνα με μια μελέτη που έγινε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, 40-50% των γυναικών στην ΕΕ και 10% των ανδρών θεωρούν ότι έχουν παρενοχληθεί σεξουαλικά τουλάχιστον μία φορά στην εργασιακή τους ζωή. Για το σκοπό αυτό, το 2000 προτάθηκε από την Επιτροπή (και θα αρχίσει να ισχύει από το 2005) μια τροποποιημένη Οδηγία “Περί Ίσης Μεταχείρισης Μεταξύ Αντρών και Γυναικών στην Απασχόληση και Επαγγελματική Εκπαίδευση” της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η οδηγία αυτή θα παρέχει ισχυρότερη υποστήριξη σε κάθε εργαζόμενο-η που νιώθει ότι έχει τύχει άδικης

μεταχείρισης από τον εργοδότη λόγω φύλου. Για πρώτη φορά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεσμευτικός νόμος θα προσδιορίζει την σεξουαλική παρενόχληση και θα ορίζει ότι αποτελεί μορφή διάκρισης λόγω φύλου. Η νέα Οδηγία θα περιλαμβάνει προβλέψεις για την εφαρμογή της, για αποζημίωση, χωρίς ανώτατο όριο, και κυρώσεις. Επίσης, οι εργοδότες θα πρέπει να εισάγουν αποτρεπτικά μέτρα κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης και να παρέχουν σε κάθε εργαζόμενο στην επιχείρησή τους μια περιοδική έκθεση ισότητας .

Συμπερασματικά, ο 20ος αιώνας χαρακτηρίστηκε από σημαντικές προόδους στη βελτίωση της θέσης των γυναικών στις ανεπτυγμένες χώρες. Στις αρχές του αιώνα, οι Σουφραζέτες αγωνίστηκαν για την επίτευξη του δικαιώματος ψήφου των γυναικών. Αργότερα, το γυναικείο κίνημα επέφερε μεγάλες αλλαγές στη ζωή όλων των γυναικών, επιδιώκοντας να βελτιώσει τη νομική θέση των γυναικών και να καταρρίψει τα αρνητικά στερεότυπα και τις προκαταλήψεις σχετικά με τις γυναίκες. Στα περισσότερα βιομηχανικά κράτη, οι γυναίκες έχουν πλέον νομική ισότητα με τους άντρες (τυπική ισότητα). Ωστόσο, δεν έχει ακόμη επιτευχθεί η κοινωνική ισότητα με το άλλο φύλο (δηλ. η ουσιαστική ισότητα). Πιο απλά, θα λέγαμε ότι το δίκαιο άλλαξε πιο γρήγορα από ό,τι η κοινωνία. Καθώς περνάνε τα χρόνια και καθώς οι επόμενες γενιές κοινωνικοποιούνται με νέες αντιλήψεις για τον ρόλο των δύο φύλων, οι κοινωνικές αξίες και οι κοινωνικοί κανόνες θα είναι ολοένα και πιο ισότιμοι για τα δύο φύλα. Έτσι, οι άντρες αλλά και οι γυναίκες σταδιακά θα αποβάλλουν τις βαθιά ριζωμένες προκαταλήψεις τους και θα μάθουν να συνυπάρχουν αρμονικά μεταξύ τους, παρά τις όποιες βιολογικές ή άλλες διαφορές τους.

Συμμετοχή των γυναικών στα κέντρα λήψης αποφάσεων είναι ιδιαίτερα περιορισμένη και δεν έχει αυξηθεί καθόλου τα τελευταία χρόνια. Δίχως όμως την ενεργή συμμετοχή των γυναικών και την ενσωμάτωση της γυναικείας οπτικής σε κέντρα αποφάσεων της ιδιωτικής και της δημόσιας ζωής, οι στόχοι της ισότητας, της ανάπτυξης και της ειρήνης τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν. Τα βασικά επιχειρήματα υπέρ της συμμετοχής της γυναίκας στην πολιτική είναι τρία. Πρώτον, όλοι οι πολίτες των δημοκρατικών συστημάτων πρέπει να είναι σε θέση να ασκούν ισότιμα επιρροή στη λήψη αποφάσεων που τους αφορούν, ενώ τα όργανα λήψης αποφάσεων πρέπει να είναι προσιτά σε όλους.

## ΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ



Στον αραβικό-μουσουλμανικό κόσμο οι περισσότερες γυναίκες δεν έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση. Το ποσοστό όσων έχουν τη δυνατότητα ανάγνωσης και γραφής είναι ελάχιστο.

Μεγάλο ποσοστό γυναικών είναι αναλφάβητες, ενώ υπάρχουν και ποικίλοι περιορισμοί στην εκπαίδευση που διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Στην Ινδική Υποήπειρο, στην Υποσαχάρια Αφρική και την ευρύτερη περιοχή της Ινδίας μόνο το 3-4% των νεαρών γυναικών είναι εγγεγραμμένες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση . Γενικά μόλις το 20% των κοριτσιών στις χώρες της Ανατολής είναι εγγράμματες. Συνήθως σταματούν το σχολείο για να παντρευτούν.

Στο Ιράν τρεις δεκάδες Πανεπιστημίων στη χώρα απαγόρευσαν στις γυναίκες να σπουδάζουν περίπου 80 ειδικότητες, συμπεριλαμβανομένης της πυρηνικής φυσικής, της πληροφορικής και της αγγλικής φιλολογίας. Οι γυναίκες αποκλείονται στους 91 από τους 169 κλάδους σπουδών των ΑΕΙ, όπου σπουδάζουν σε χωριστές τάξεις από τ' αγόρια. Στα ΜΜΕ δημοσιεύονται απόψεις Ιρανών αξιωματούχων, οι οποίοι δηλώνουν ότι αυτά τα επαγγέλματα «δεν συνάδουν με τη γυναικεία φύση». Ορισμένοι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων θεωρούν ότι πρόκειται για εκδήλωση πολιτικής, που έχει στόχο τον αποκλεισμό των γυναικών από τον χώρο της παιδείας.

Στη Σαουδική Αραβία η εκπαίδευση διαχωρίζεται με βάση το φύλο. Οι γυναίκες επιτρέπεται να παρακολουθήσουν μόνο 6 από τα 8 πανεπιστήμια της χώρας και απαγορεύεται να μελετήσουν κάποια συγκεκριμένα όπως μηχανική, δημοσιογραφία και αρχιτεκτονική. Ενώ στους άντρες, αντίθετα , επιτρέπεται να ταξιδέψουν σε ξένες χώρες για να αναζητήσουν τη μόρφωση, στις γυναίκες δε δίνεται τέτοια ευκαιρία και πρέπει γενικά να συνοδεύονται από το σύζυγο ή κάποιον άντρα συγγενή.

## Η Εκπαίδευση των γυναικών στη δύση



Κατά τη δεκαετία του'90 οι γυναίκες ξεπέρασαν τους άνδρες όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης.

Σήμερα ο αριθμός των νέων γυναικών που θα αποκτήσουν πανεπιστημιακούς τίτλους σπουδών ενδέχεται να είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο των ανδρών στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ με εξαίρεση την Ιαπωνία , την Ελβετία και την Τουρκία (Jungtho, 2005). Στο παρελθόν οι άνδρες είχαν περισσότερες δυνατότητες πρόσβασης στην εκπαίδευση και οι προγενέστεροι δείκτες επισημαίνουν ότι κατά το 1990 στις μισές από τις χώρες με συγκρίσιμα στοιχεία το ποσοστό των Πανεπιστημιακών αποφοίτων ήταν υψηλότερο στους άνδρες . Παρ' όλα αυτά , η διάκριση των φύλων παραμένει εμφανής όσον αφορά τις εκπαιδευτικές και επαγγελματικές επιλογές . Συγκεκριμένα , οι νέοι άνδρες τείνουν να επιλέγουν πανεπιστημιακούς κύκλους σπουδών που έχουν σχέση με τη φυσική , τα μαθηματικά και τη μηχανική , ενώ οι νέες γυναίκες προτιμούν τις κοινωνικές επιστήμες , την υγεία και την παιδαγωγική . Αναλυτικότερα , πάνω από τα δύο των πτυχιούχων στις ανθρωπιστικές επιστήμες , τις τέχνες , την εκπαίδευση , την υγεία και την πρόνοια είναι γυναίκες , ενώ η αναλογία αυτή περιορίζεται σε λιγότερο από ένα τρίτο στα μαθηματικά και την πληροφορική και σε λιγότερο από ένα τέταρτο στη μηχανική , τη μεταποίηση και τις κατασκευές. Επιπλέον , το ποσοστό των ανδρών που θα ακολουθήσει μεταπτυχιακές

σπουδές για την απόκτηση διδακτορικού διπλώματος ενδέχεται να είναι υψηλότερο από των γυναικών (Makiko and Cohen, 2007). Κατά τα έτη 1998-1999, περισσότερες γυναίκες απ' ότι άνδρες έλαβαν τριτοβάθμια εκπαίδευση στα περισσότερα κράτη – μέλη της ΕΕ. Σύμφωνα με τα στοιχεία, κατά την περίοδο εκείνη, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν την πλειοψηφία Στα πανεπιστήμια σε 12 με 15 χώρες της Ευρώπης Επιπλέον, ο αριθμός των γυναικών με τριτοβάθμια εκπαίδευση φαίνεται πως αυξάνει με ταχύτερο ρυθμό από τους άνδρες στην Ε.Ε Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΕCD το έτος 2006 εμφανίζονται διαφορές μεταξύ του εκπαιδευτικού επιπέδου των δύο φύλων. Πιο συγκεκριμένα, οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων όσον αφορά τα ποσοστά εκπαιδευτικών προσόντων μεταβάλλονται υπέρ των γυναικών.

Όσον αφορά την ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών, η μέση διάρκεια των επίσημων σπουδών ευνοεί τις γυναίκες σε τρεις χώρες μόνο, αλλά για την ηλικιακή ομάδα 25-34 ετών ο μέσος αριθμός ετών ολοκληρωμένων σπουδών είναι υψηλότερος μεταξύ των γυναικών στις 20 από τις 30 χώρες του ΟΟΣΑ, και μόνο 2 από τις υπόλοιπες 10 χώρες (Ελβετία και Τουρκία) καταγράφουν διαφορές μεγαλύτερες από 0,5 έτη υπέρ των ανδρών.

Συνεχίζοντας, οι γυναίκες σημείωσαν επίσης πρόοδο στην εκπαίδευση, καθώς αντιπροσώπευαν το 58,9% των πτυχιούχων πανεπιστημίου στην ΕΕ το 2006 (56,7% το 2004). Εντούτοις, οι διαφορές των φύλων συνεχίζουν να υφίστανται όσον αφορά τα πεδία των σπουδών, ιδίως όσον αφορά τις σπουδές μηχανικών (18% γυναίκες πτυχιούχοι) και την πληροφορική (20%), ενώ οι γυναίκες επικρατούν στις σπουδές επιχειρήσεων, διοίκησης και στις νομικές σπουδές (60%). Οι γυναίκες συνεχίζουν να υπολείπονται των ανδρών στη χρήση νέων τεχνολογιών και αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πρόσβαση σε περισσότερο εξειδικευμένες θέσεις εργασίας που σχετίζονται με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας (ΟΕCD, 2007). Από τα παραπάνω εξάγεται το συμπέρασμα πως, του ψηλό μορφωτικό επίπεδο των γυναικών δεν αντικατοπτρίζεται άμεσα στις θέσεις εργασίας που κατέχουν στην αγορά εργασίας.

Οι γυναίκες απασχολούνται κυρίως σε «γυναικείους» τομείς και επαγγέλματα και παραμένουν σε κατηγορίες κατώτερων θέσεων εργασίας με μικρότερη πρόσβαση σε ανώτερες θέσεις.

## Η ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ



Στο όνομα της θρησκείας στις μουσουλμανικές κοινωνίες ακρωτηριάζονται σεξουαλικά (κλειτοριδεκτομή) δύο εκατομμύρια γυναίκες το χρόνο. Στο όνομα της θρησκείας και πάλι καταδικάστηκε σε θάνατο δια λιθοβολισμού η Νιγηριανή που γέννησε το εξώγαμο παιδί της, παρ' όλο που ήταν θύμα βιασμού. Στο Ιράν και τη Σαουδική Αραβία εξ άλλου, οι γυναίκες είναι υποχρεωμένες να καλύπτουν και το πρόσωπό τους ακόμα εκτός σπιτιού – λες και δεν θα έπρεπε καν να υπάρχουν - ενώ η ίδια η θρησκεία συνιστά στους συζύγους να δέρνουν τις γυναίκες τους προκειμένου να τις συνετίσουν. Έτσι, πολύ συχνά οι γυναίκες έρχονται αντιμέτωπες με τη βία, ιδιαίτερα μέσα στο γάμο. Ακόμα και στην περίπτωση που κάποιες



αποφασίσουν να ακολουθήσουν τη δικαστική οδό, θα στρέψουν όλη την οικογένεια και την κοινωνία εναντίον τους. Η αστυνομία δε, θεωρεί τη βία καθαρά ενδοοικογενειακή υπόθεση και επιστρέφει τις κακοποιημένες γυναίκες στα σπίτια τους.

Σχεδόν σε όλες τις Ανατολικές χώρες η μοιχεία τιμωρείται πολύ αυστηρά. Στη Σαουδική Αραβία για παράδειγμα, οι εξωσυζυγικές σχέσεις τιμωρούνται με αποκεφαλισμό, ενώ σε άλλες χώρες τρόπος αντιμετώπισης είναι και ο λιθοβολισμός. Στο Ιράν καθορίζεται ακόμα και το μέγεθος της πέτρας για την ποινή, ενώ πολλές γυναίκες που υποκύπτουν σε αυτό το παράπτωμα μπορεί να τιμωρηθούν είτε και με 100 χτυπήματα με μαστίγιο. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η 31χρονη Αμίνα Λαουάλ από την Νιγηρία, η οποία επειδή έφερε στον κόσμο παιδί 2 χρόνια μετά τον χωρισμό της, καταδικάστηκε σε θάνατο δια λιθοβολισμού.



Άλλη μια μορφή ατιμώρητης βίας που υφίστανται οι μουσουλμάνες είναι ο βιασμός. Στο Πακιστάν, για παράδειγμα, παρ' όλο που η νομοθεσία για τους βιαστές είναι αυστηρή, σπάνια δικάζονται αυτοί, αφού συνήθως είναι μεγαλογαιοκτήμονες ή αρχηγοί του υποκόσμου. Εκτός αυτού, αν μια παντρεμένη γυναίκα, δεν καταφέρει να αποδείξει το βιασμό, είναι σίγουρο ότι θα καταδικαστεί κι από πάνω σαν μοιχός.

Ένα άλλο θέμα που προκαλεί φρίκη σε κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο, είναι η επιβολή της θανατικής ποινής σε ανηλίκους και κυρίως κορίτσια. Στο Ιράν, τον περασμένο χρόνο υπήρξαν θανατικές καταδίκες οκτώ ανηλίκων, ενώ εκκρεμούν κι άλλες!

### **Λιθοβολισμός 13χρονης**

«ΜΗ ΜΕ ΣΚΟΤΩΣΕΤΕ, μη με σκοτώσετε», έλεγε ένα κορίτσι λίγο πριν οι 50 και πλέον άνδρες που ήταν συγκεντρωμένοι γύρω του αρχίσουν να το λιθοβολούν. Ο λιθοβολισμός έλαβε χώρα στη Σομαλία και η Διεθνής Αμνηστία ανακοίνωσε χθες πως το θύμα ήταν 13 χρόνων και είχε πέσει θύμα βιασμού. Οι αρχικές πληροφορίες ανέφεραν ότι επρόκειτο για μια 23χρονη γυναίκα, η οποία είχε δηλώσει ένοχη για μοιχεία ενώπιον ενός ισλαμικού δικαστηρίου.

Ένας αυτόπτης μάρτυρας είπε : έριξαν το κορίτσι μέσα σε μια τρύπα, την οποία γέμισαν με χώμα ως τον λαιμό του και μετά άρχισαν να του πετούν πέτρες μέχρι που άφησε την τελευταία του πνοή, μπροστά σε 1.000 και πλέον ανθρώπους. Δεν υπήρχαν κάμερες στον δημόσιο λιθοβολισμό, όμως δημοσιογράφοι εντύπων και του ραδιοφώνου, στους οποίους επιτράπη να παρακολουθήσουν την εκτέλεση, είπαν πως το θύμα, η Αϊσά Ιμπραήμ Νταχάλοου ήταν 23 χρόνων. Όμως η Διεθνής Αμνηστία ανακοίνωσε πως πληροφορήθηκε ότι ήταν μόλις 13 χρόνων και πως ο πατέρας της είχε πει πως τη βίασαν τρεις άνδρες. Όταν η οικογένεια προσπάθησε να καταγγείλει τον βιασμό, το κορίτσι κατηγορήθηκε για μοιχεία και συνελήφθη, σύμφωνα πάντα με τη Διεθνή Αμνηστία. Η καταδίκη ενός 13χρονου κοριτσιού για μοιχεία θα ήταν παράνομη, σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο.



Τα εγκλήματα τιμής εξ άλλου εις βάρος των γυναικών είναι καθημερινή πρακτική στις χώρες του Ισλάμ, όπου μία στις τρεις δολοφονίες γυναικών γίνεται για λόγους τιμής. Συχνά γυναίκες δολοφονούνται από τους συζύγους ή τους συγγενείς τους γιατί έφεραν ντροπή στην οικογένεια! «Το αίμα ξεπλένει την ντροπή», λένε οι δολοφόνοι. Κι όταν η βασιλική οικογένεια της Ιορδανίας προσπάθησε να εξισώσει τα εγκλήματα τιμής με τα κοινά εγκλήματα, μάλλον δεν βρήκε καμία απολύτως απήχηση, αντίθετα μάλιστα, ήρθε σε σύγκρουση με το λαϊκό αίσθημα.

**Η γυναικεία περιτομή**, γνωστότερη και ως κλειτοριδεκτομή, είναι μια αναχρονιστική παράδοση που ισχύει σε αρκετές χώρες. Η διαδικασία γίνεται κάτω από άθλιες συνθήκες και δεν είναι σπάνιο τα κορίτσια να πεθαίνουν επιτόπου από ακατάσχετη αιμορραγία, τον αφόρητο πόνο και το σοκ. Οι άνθρωποι των χωρών αυτών πιστεύουν πως έτσι η γυναίκα θα παραμείνει ήσυχη παρθένα μέχρι το γάμο της και πιστή στο σύζυγο της μετά. Στον Μουσουλμανικό κόσμο θεωρείται μέθοδος διασφάλισης της αγνότητάς τους, αλλά και μέσο θεραπείας της γυναικείας υστερίας και συναισθηματικής ανισορροπίας.

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ, τα θύματα υπολογίζονται σε 150 εκατομμύρια γυναίκες σε Αφρική, Ασία, έχουν υποστεί κλειτοριδεκτομή.

Τα στατιστικά στοιχεία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας αναφέρουν ότι καθημερινά έξι χιλιάδες νεαρά κορίτσια υφίστανται αυτόν τον ακρωτηριασμό των εξωτερικών γεννητικών τους οργάνων, δηλαδή περίπου δυο εκατομμύρια το χρόνο.

Πολλοί κοινωνικοί επιστήμονες το χαρακτηρίζουν ως ένα «πολιτιστικό αδίκημα παγκοσμίων διαστάσεων», οι διεθνείς οργανισμοί κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου θανατηφόρων μολύνσεων, λόγω των μηδαμινών εγγυήσεων υγιεινής προφύλαξης, οι φεμινιστικές και οι κοινωνικές-ακτιβιστικές οργανώσεις καταγγέλλουν ένα έγκλημα κατά των γυναικών και τα δυτικά κράτη έχουν αρχίσει να την συμπεριλαμβάνουν στην ποινική τους νομοθεσία. Ένα είναι σίγουρο: Όσο οι γυναίκες μένουν μακριά από τη μόρφωση και την εργασία, τόσο θα παραμένουν εξαρτημένες από τους άντρες και θύματα ενός φαρισαϊκού και σκοταδιστικού μισογνικού κράτους. Γιατί, ας μην ξεχνάμε, το κλειδί που ανοίγει όλες τις πόρτες της προόδου, της εξέλιξης και του πολιτισμού είναι η μόρφωση. Κι εκείνο που σίγουρα τις κλειδώνει ερμητικά είναι ο φανατισμός, η θρησκοληψία και η αγραμματοσύνη. Και ο δρόμος που έχουν να διανύσουν οι μουσουλμάνες είναι πολύ μακρύς, αφού η κουλτούρα και η θρησκεία τους έχουν ήδη φωλιάσει βαθιά μέσα και στις ίδιες ακόμα.

**Ινδία:** Απαγορευμένα παιδιά τα κορίτσια!

Στη μακρινή Ινδία πολλοί την αποκαλούν και φυλοκτονία. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες στη χώρα συντελείται ένα απίστευτο, διαρκές έγκλημα, καθώς περισσότερα από 12.000.000 αγέννητα κορίτσια έχουν θανατωθεί μέσω της άμβλωσης, εξαιτίας της εμμονής των γονιών τους να αποκτήσουν αρσενικούς απογόνους.

Κάποτε μάλιστα που η επιστήμη δεν είχε εξελιχθεί δεν ήταν λίγοι οι γονείς εκείνοι που δεν δίσταζαν να προβούν ακόμη και σε βρεφοκτονία, όταν διαπίστωναν πως το παιδί τους, που μόλις είδε το φως της ζωής, ήταν κορίτσι.

**Η συστηματική εξόντωση των θηλυκών εμβρύων** στη μεγαλύτερη -πληθυσμιακά- δημοκρατία του πλανήτη σήμερα έχει δημιουργήσει μια σειρά από σοβαρά προβλήματα με έντονο αντίκτυπο στην κοινωνία. Η φετινή απογραφή αποκάλυψε πως σήμερα στην αχανή χώρα τα κορίτσια κάτω των επτά ετών είναι κατά 7.100.000 λιγότερα σε σχέση με τα αγόρια της ίδιας ηλικίας, ενώ η αναλογία κοριτσιών και αγοριών αγγίζει πια τα 915 προς 1.000 - που είναι και η χαμηλότερη από το 1961. Σε μερικές πόλεις της Ινδίας ήδη εμφανίζονται και οι πρώτες επιπτώσεις αυτής της φυλοκτονίας, υπό τη μορφή έλλειψης νυφών για τους νεαρούς άνδρες-γαμπρούς που βρίσκονται σε ηλικία γάμου.

Πρόσφατη έρευνα έδειξε ότι αμβλώσεις πραγματοποιούν κυρίως τα ζευγάρια που και το πρώτο τους παιδί είναι κορίτσι. Ζευγάρια, δηλαδή, που στην πλειονότητά τους πιστεύουν ότι ένα αγόρι θα επιφέρει την ισορροπία στην οικογένεια, θα καταφέρει να βγάλει λεφτά για να φροντίσει τους γονείς στο μέλλον και βέβαια θα μπορέσει να διαιωνίσει το πατρικό όνομα.

Επειδή όμως όλα στον κόσμο έχουν και την οικονομική τους διάσταση, η εμμονή των Ινδών να αποκτήσουν αγόρια κι όχι κορίτσια έχει το αντίτιμό της και αποτελεί πηγή μεγάλων εσόδων για κάποιους. Ο ετήσιος κύκλος εργασιών της εφιαλτικής αυτής αγοράς αγγίζει τα 100.000.000 δολάρια, ποσό που φέρονται να μοιράζονται οι 40.000 κλινικές που λειτουργούν -επισήμως- στη χώρα.

200.000.000 κορίτσια έχουν θανατωθεί επειδή γεννήθηκαν ...κορίτσια!

Σε ορισμένες χώρες της Αφρικής, της Μέσης Ανατολής και της Ασίας εφαρμόζεται η ειδικής πράξης του ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων των κοριτσιών.

Σήμερα στις χώρες αυτές περισσότερες από 114 εκατομμύρια γυναίκες έχουν υποστεί αυτό το μαρτύριο.

Στην Ινδία, στο Πακιστάν, αλλά και αλλού στη νοτιοανατολική Ασία οι γυναίκες που κυοφορούν θηλυκά έμβρυα υποχρεώνονται σε άμβλωση, ενώ αν κατορθώσουν να τα γεννήσουν, συχνά τους τα παίρνουν και τα θανατώνουν. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, μάλιστα στην Ινδία, συντελείται ένα απίστευτο, διαρκές έγκλημα, καθώς περισσότερα από 12.000.000 αγέννητα κορίτσια έχουν θανατωθεί μέσω της άμβλωσης, εξαιτίας της εμμονής των γονιών τους να αποκτήσουν αρσενικούς απογόνους. Σε μερικές πόλεις της Ινδίας ήδη εμφανίζονται και οι πρώτες επιπτώσεις αυτής της φυλοκτονίας, υπό τη μορφή έλλειψης νυφών για τους νεαρούς άνδρες-γαμπρούς που βρίσκονται σε ηλικία γάμου.

Σε χώρες όπως η Κίνα κι η Αφρική, το να γεννηθεί κορίτσι είναι ΝΤΡΟΠΗ.

Ο αριθμός των κοριτσιών που θανατώθηκαν, επειδή είχαν την «τύχη» να μην γεννηθούν αγόρια, έφθασε τα 200.000.000.

Στο Αφγανιστάν, η Αϊμάν Ουντάς, τραγουδίστρια και τραγουδοποιός, ξαναπαντρεμένη με δύο παιδιά, πυροβολήθηκε θανάσιμα, πιθανότητα από τα ίδια τα αδέρφια της, επειδή εμφανίστηκε στην τηλεόραση με κραγιόν στα χείλη της. Τον περασμένο Μάρτιο, ο Αφγανός πρόεδρος Καρζάι έδωσε στους τερατώδεις φυλάρχους της χώρας αυτό που ζητούσαν: απόλυτο έλεγχο των συζύγων επί των γυναικών τους και το δικαίωμα να τις βιάζουν στο συζυγικό κρεβάτι, αν αυτές αντιδρούν.

Μόνο το 12% των γυναικών της Σενεγάλης(μουσουλμανική χώρα σε ποσοστό 95%), χρησιμοποιούν Αντισυλληπτικές μεθόδους: Αυτές οι γυναίκες θεωρούνται ανήθικες, ενώ όλες οι άλλες είναι βέβαιες ότι το Ισλάμ είναι κατά του ελέγχου των γεννήσεων. Ακόμη και το ίδιο το νοσηλευτικό προσωπικό, πριν συστήσει το χάπι, ζητά την άδεια του άνδρα.

Η θρησκεία που δεν ανέχεται σεξουαλικές σχέσεις εκτός γάμου προσθέτει και άλλο βάρος στην ενοχή. Όλοι οι αγώνες υπέρ της διακοπής κυήσεως, συναντούν τη σθεναρή αντίσταση των ντόπιων ουλεμάδων και των αρχηγών των οικογενειών. Έτσι εξηγείται το γεγονός ότι κάθε χρόνο στην Αφρική χάνουν τη ζωή τους 200.000 γυναίκες στη διάρκεια παράνομων εκτρώσεων.

## Η βία κατά των γυναικών στις ανεπτυγμένες δυτικές κοινωνίες



Η βία κατά των γυναικών αποτελεί ένα πρόβλημα που εμφανίζεται σε όλων των τύπων τις σύγχρονες κοινωνίες. Στις ανεπτυγμένες δυτικές κοινωνίες εμφανίζεται με ποικίλες μορφές, είτε με τη μορφή της οικογενειακής βίας, είτε με τη μορφή της σεξουαλικής εκμετάλλευσης, είτε είναι συναισθηματική βία. Δράστης της βίας μπορεί να είναι από τον σύζυγο των γυναικών μέχρι και το ίδιο το κράτος. Η Ελλάδα δεν αποτελεί εξαίρεση και συμμετέχει και αυτή σε αυτό το παιχνίδι της σιωπής όσον αφορά το θέμα της βίας κατά των γυναικών. Το θέμα σπανίως φτάνει στην επιφάνεια και ακόμη πιο σπάνια οργανώνονται σχετικές δράσεις ή εκδηλώσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και δραστηριοποίησης.. Η άσκηση σωματικής και ψυχολογικής βίας από άντρες πάνω σε γυναίκες έχει κοινωνικές γενεσιουργές αιτίες, τις σχέσεις εξουσίας ανάμεσα στα φύλα, που αποτελούν δομικό στοιχείο της κοινωνίας (βία δομική) και εκφράζονται πέρα από την άμεση άσκηση βίας σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, όπως στην οικονομική και κοινωνική εξάρτηση της γυναίκας από τον άντρα, στη μειονεκτική θέση των γυναικών στον τόπο της δουλειάς, στις χειρότερες ευκαιρίες μόρφωσης για κορίτσια και γυναίκες, όπως στην υπο-εκπροσώπηση των γυναικών σε πολιτικές θέσεις. Η οικογενειακή βία μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορους τρόπους συμπεριλαμβανομένων της

### **α) σωματικής,**

Η σωματική κακοποίηση είναι προσβολή της σωματικής ακεραιότητας του θύματος που προκαλείται από βίαιες επιθέσεις του θύτη. Τα αποτελέσματα της αναλόγως με το βαθμό και το είδος της επίθεσης, κυμαίνονται από τραυματισμούς ελαφρούς όπως μελανιές, γδαρσίματα, σπάσιμο οστών, κ.α. ή σοβαρότερους που μπορεί μερικοί να απαιτούν νοσοκομειακή περίθαλψη και χειρουργικές επεμβάσεις μέχρι και το θάνατο του θύματος. Οι μικρότερες κακοποιήσεις περιλαμβάνουν: χαστούκι, ξυλιές, τράβηγμα μαλλιών, κ.α. Οι μεγαλύτερες περιλαμβάνουν: χαστούκια και γροθιές στο πρόσωπο και στο κεφάλι, κλωτσιές και γροθιές σε όλο το σώμα, φράξιμο της αναπνοής μέχρι λιποθυμίας, σπρωξιές και πετάγματα μέσα στο δωμάτιο ή από τη σκάλα ή πάνω σε αντικείμενα ή σπάσιμο των χεριών, καψίματα από σίδερο, τσιγάρο ή καυτά υγρά, τραύματα από πέταγμα αντικειμένων, μαχαιρώματα, ακρωτηριασμούς και τραύματα από πυροβόλα όπλα.

### **β) σεξουαλικής,**

### **γ) συναισθηματικής,**

### **δ) οικονομικής βίας,**

### **ε) την επιβολή κοινωνικής απομόνωσης,**

### **στ) αλλά και τον συνδυασμό όλων των παραπάνω**

Η συντροφική βία είναι πολύ πιθανά η πιο διαδεδομένη μορφή βίας κατά των γυναικών, ιδιαίτερα στις πολύ αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας αναφέρεται σε 48 επιδημιολογικές μελέτες από όλο τον κόσμο που δείχνουν ότι μεταξύ 10% και 69% των γυναικών έχουν βιώσει εμπειρίες κακοποίησης από τον βίαιο σύντροφό τους τουλάχιστον μία φορά στην ζωή τους (Π.Ο.Υ., 2002:89).

Στις Η.Π.Α. υπολογίζεται ότι 1 στις 6 έφηβες γυναίκες και 1 στις 5 εγκυμονούσες ανήλικες γυναίκες είναι θύματα σωματικής κακοποίησης. Η έρευνες επίσης αποκαλύπτουν ότι υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να βρεθεί μια γυναίκα θύμα κακοποίησης κατά την διάρκεια εγκυμοσύνης της από το να προσβληθεί από ασθένειες όπως ο διαβήτης της εγκυμοσύνης που εντοπίζονται συχνά στις γυναικολογικές κλινικές

Η βία μπορεί επίσης να είναι και οικονομική. Όταν ο σύζυγος θέλει να έχει τον αποκλειστικό έλεγχο των εσόδων και των εξόδων της συζύγου του. Όταν θέλει να διαχειρίζεται εκείνος μόνος του τα έσοδά της και την περιουσία της. Όταν θέλει τη σύζυγο του να είναι οικονομικά εξαρτημένη από αυτόν και της απαγορεύει να αποκτήσει και δικά της έσοδα. Πού οφείλεται, ποια είναι τα αίτια για την εμφάνιση της Ενδο-οικογενειακής Βίας. Μερικές φορές συνδέουμε τη φτώχεια με την κακομεταχείριση και την ενδο-οικογενειακή βία, αλλά όπως σημειώνεται στην έκθεση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, η συμπεριφορά του δράστη αποδίδεται καταρχήν σε κοινωνικά αίτια, ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις οφείλεται σε ψυχοπαθολογικά προβλήματα.

## Σεξισμός

Ο **σεξισμός** θεωρείται κοινώς η διάκριση εναντίον ανθρώπων βασισμένη στο φύλο τους ή τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό παρά στα ατομικά τους λάθη, αλλά μπορεί επίσης να αναφέρεται οποιαδήποτε ή σε όλες τις διαφοροποιήσεις που βασίζονται στο φύλο ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό.

Οι μορφές με τις οποίες εκδηλώνεται ο σεξισμός είναι οι εξής:

Στη θρησκεία: αποκλεισμός των γυναικών από ορισμένους χώρους (άβατα, ιερά).

Στη γλώσσα: με διάφορα σχόλια ('κάνεις σαν γυναικούλα') καθώς επίσης σεξιστικά ανέκδοτα και παροιμίες (ήταν μια ξανθιά...).

Στα σεξουαλικά δικαιώματα: εκμετάλλευση της γυναικείας σεξουαλικότητας στην πορνογραφία, στην πορνεία και την παράνομη διακίνηση γυναικών (trafficking).

## Εμπορία γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση

Η διακίνηση και εμπορία γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση που ανθεί και στην Ελλάδα στις μέρες μας, δεν είναι δυστυχώς κάτι καινούριο, είναι όμως πάντα αποκρουστικό. Αποτελεί μια ακραία μορφή βίας κατά των γυναικών, όχι μόνο αυτών που την υφίστανται αλλά όλων των γυναικών. Επίσης αποτελεί υποβάθμιση της κοινωνίας συνολικά. Εμπορευματοποιείται το γυναικείο σώμα από τις διεθνείς σπείρες, οι οποίες προσπορίζονται τεράστια κέρδη.

**ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ.** Στη Γαλλία: Κάθε μήνα έξι γυναίκες πεθαίνουν σε περιστατικά ενδοοικογενειακής βίας. Μία στις δέκα γυναίκες πέφτει θύμα συζυγικής βίας. Η συζυγική βία αποτελεί μια από τις κύριες αιτίες θανάτου των γυναικών από ανθρωποκτονία, ενώ εξίσου καταστροφικές με τη βία είναι και οι επαναλαμβανόμενες ψυχολογικές και φραστικές βιαιότητες (οι προσβολές, ο συναισθηματικός εκβιασμός...).

Σύμφωνα με τις τελευταίες στατιστικές στη Γαλλία, οι γυναίκες που καταφεύγουν για βοήθεια στα κέντρα υποδοχής, είναι πολύ νεότερες σε σχέση με το παρελθόν. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι τώρα αντιδρούν γρηγορότερα και δεν υπομένουν την κακοποίηση πολλά χρόνια, μέχρι να αντιδράσουν. Στη Μ. Βρετανία· Μία καταγγελία για ενδοοικογενειακή βία κάθε λεπτό, καταγράφεται καθημερινά από τα αστυνομικά τμήματα της Μ.Βρετανίας. Το 81% είναι γυναίκες. (Σύμφωνα με το Πρόγραμμα κοινωνικών και οικονομικών ερευνών, 28 Σεπτεμβρίου 2000)· Σχεδόν το 50% των γυναικών που έχουν δολοφονηθεί στην Αγγλία και την Ουαλία, σκοτώθηκαν είτε από τον πρώην είτε από τον νυν ερωτικό τους σύντροφο. Το αντίστοιχο ποσοστό στους άντρες δεν ξεπερνά το 6%. (Οι πληροφορίες αυτές προέρχονται

από Στατιστικά στοιχεία ανθρωποκτονιών, την περίοδο 1990-1994 από την Womens Aid Federation της Αγγλίας).

Στις ΗΠΑ, μια γυναίκα κακοποιείται κάθε 18 λεπτά ενώ το 22-35% των νέων γυναικών που μπαίνουν στα επείγοντα των νοσοκομείων είναι θύματα βίας.

## Ποιες είναι οι πιο επικίνδυνες χώρες στον κόσμο για τις γυναίκες.

Σύμφωνα με στατιστικές έρευνες που διεξήχθησαν υπό την αιγίδα του Ιδρύματος Thomson Reuters, με τη συνεπικουρία 213 ειδικών επιστημόνων σε θέματα φύλου, πρώτο στον κατάλογο των χωρών όπου συνιστά πραγματικά δυστυχία το να έχεις γεννηθεί γυναίκα είναι το Αφγανιστάν

Τη δεύτερη θέση στη λίστα καταλαμβάνει το Κονγκό: τα ασύλληπτα ποσοστά σεξουαλικής βίας στο ανατολικό Κονγκό αντικατοπτρίζει αμερικανική μελέτη, σύμφωνα με την οποία κάθε χρόνο βιάζονται περίπου 400.000 γυναίκες, πράγμα που δικαιώνει το χαρακτηρισμό «πρωτεύουσα των βιασμών», τον οποίο έχει αποδώσει ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών στην αφρικανική χώρα.

Την τρίτη, τέταρτη και πέμπτη θέση καταλαμβάνουν το Πακιστάν, η Ινδία και η Σομαλία για μία ευρεία γκάμα συνήθων φαινομένων βίας, όπως η ενδοοικογενειακή βία, η εμβρυοκτονία (η επώδυνη θανάτωση του εμβρύου μέσα στη μήτρα της γυναίκας), ο ακρωτηριασμός γυναικείων γεννητικών οργάνων (κλειτοριδεκτομές και όχι μόνο), οι επιθέσεις με οξύ και η τιμωρία διά λιθοβολισμού.

## Οι ρίζες της βίας

Το βαθύτερο αίτιο της βίας κατά των γυναικών βρίσκεται στις δυσμενείς διακρίσεις, οι οποίες αρνούνται στις γυναίκες την ισότητα με τους άνδρες σε όλους τους τομείς της ζωής. Η βία είναι ριζωμένη στις διακρίσεις και ταυτόχρονα εξυπηρετεί την ενίσχυση των διακρίσεων.

Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών αναφέρει ότι η βία κατά των γυναικών αποτελεί **«εκδήλωση των ιστορικά άνισων συσχετισμών ισχύος μεταξύ ανδρών και γυναικών, που έχουν οδηγήσει στην επικυριαρχία των ανδρών στις γυναίκες και στις διακρίσεις σε βάρος των τελευταίων»** και ότι **«η βία κατά των γυναικών είναι ένας από τους νευραλγικούς κοινωνικούς μηχανισμούς, μέσω των οποίων οι γυναίκες οδηγούνται σε υποδεέστερη θέση συγκριτικά με τους άνδρες»**.

## Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΘΡΗΣΚΕΙΩΝ ΣΤΗ ΧΑΜΗΛΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

**Ισλάμ: Η γυναίκα ως ανδρική ιδιοκτησία**



Οι έννοιες «γυναίκα» και ισλάμ είναι μάλλον αποκλίνουσες. Ο μουσουλμανισμός είναι βαθιά προσγειωμένος στην παράδοση του και δεν έχει παρεκκλίνει αυτής της πορείας εδώ και πολλούς αιώνες. Και σε πολλές από τις εκφάνσεις του, υπάρχει ένα κοινό σημείο: Η

υποβίβαση της γυναίκας σε σχέση με τον άντρα. Η γυναίκα πρέπει να είναι κτήμα του άντρα της, γεγονός που φαίνεται σε πολλές αποτρόπαιες πράξεις, όπως η κλειτοριδεκτομή. Όσοι έχουν ταξιδέψει Χριστούγεννα στην Βιέννη, είναι βέβαιο ότι έχουν δει μουσουλμάνες καλυμμένες από την κορυφή μέχρι τα νύχια να μπαίνουν στα πολυκαταστήματα και να φεύγουν, στην κυριολεξία, φορτωμένες με τσάντες των πλέον ακριβών οίκων μόδας. Το μόνο που ξεχωρίζει από την μαύρη φιγούρα είναι το χέρι που ξεπροβάλλει για να πληρώσει βγάζοντας χρήματα από ένα Channel τσαντάκι.

Είναι πολύ γνωστή η θέση της γυναίκας στο Ισλάμ και όλοι μας γνωρίζουμε ότι στα . . . σκληροπυρηνικά μουσουλμανικά κράτη δεν επιτρέπεται να κυκλοφορούν ασυνόδευτες εκτός σπιτιού και δεν μπορούν ακόμη ούτε να επισκεφτούν γυναικολόγο αν έχουν κάποιο πρόβλημα υγείας. Επιπλέον, πολλά πράγματα υποδηλώνει και το γεγονός ότι ο παράδεισος του Ισλάμ έχει παρθένες και όχι παρθένους.

Το θέμα που εγείρει επιπλέον προβληματισμό είναι ότι όλη αυτή κατάσταση φαίνεται φυσιολογική σε πολλές γυναίκες μουσουλμάνες. Ναι λοιπόν, μπορούν να φοράνε ένα στενό φόρεμα μόνο για τα μάτια του άντρα τους, λέγοντας ότι «οι υπόλοιποι δεν πρέπει να μπορούν να μας δουν για να μην προκαλούμε». Ή αντιμετωπίζουν τον ακρωτηριασμό των γεννητικών τους οργάνων ως μία απαραίτητη διαδικασία που καθαρίζει τις γυναίκες, ευνοεί την παρθενία και την αγνότητα και τις προφυλάσσει από τη σεξουαλική απογοήτευση νεκρώνοντας την επιθυμία τους. «Βεβαίως θα τους κάνω περιτομή, ακριβώς όπως έγινε και με μένα και τη γιαγιά τους. Αυτό είναι το έθιμό μας» δήλωσε μια Αιγύπτια στη Διεθνή Αμνηστία αναφερόμενη στις τέσσερις κόρες της. Ο λόγος του ακρωτηριασμού είναι η πεποίθηση ότι αυτός μειώνει τη διάθεση της γυναίκας για σεξ, άρα μειώνει και τις πιθανότητες να απατήσει τον σύζυγό της. Πάλι λοιπόν φαίνεται πώς στο Ισλάμ η γυναίκα θεωρείται ανδρική ιδιοκτησία. Άλλοι λόγοι που δίνονται είναι ότι ο ακρωτηριασμός αυξάνει την ευχαρίστηση του άντρα και ότι η ακρωτηριασμένη γυναίκα είναι πιο καθαρή. Άλλωστε ο όρος «σίλι τζι» που χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει τον ακρωτηριασμό σημαίνει, στην κυριολεξία, κάθαρση. Σε ορισμένες κοινωνίες μια μη ακρωτηριασμένη γυναίκα είναι αδύνατο να παντρευτεί. Η κλειτοριδεκτομή και ο λιθοβολισμός των γυναικών, είναι οι δύο πλέον βάνουσες τακτικές του Ισλάμ, τις οποίες πολλές από τις ανθρωπιστικές οργανώσεις του δυτικού κόσμου επιχειρούν να θέσουν σε καταστολή.

### **Ινδουισμός: Στην πυρά μαζί με τον νεκρό σύζυγο**



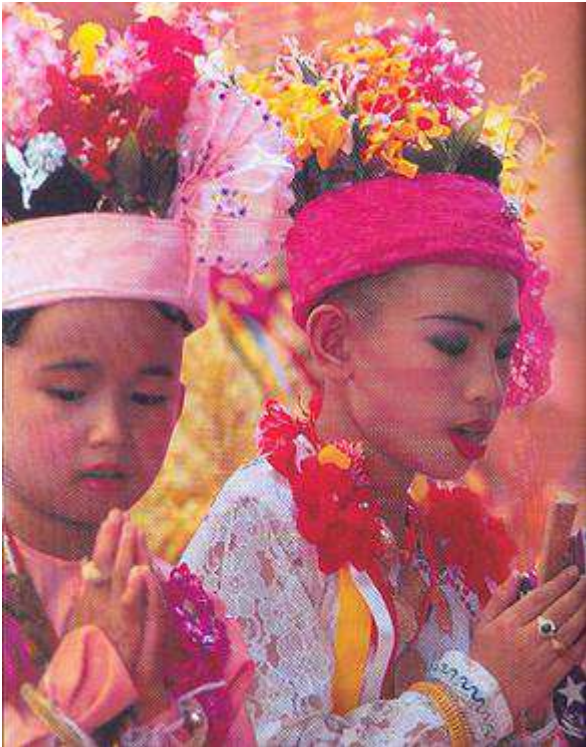
Βέβαια, αν στις χριστιανές ορθόδοξες δεν επιτρέπεται να γίνουν ιερείς, τι να πούνε οι κακομοίρες οι Ινδουίστριες που όταν πεθάνει ο σύζυγός τους, είναι υποχρεωμένες είτε να μείνουν μόνες για το υπόλοιπο της ζωής τους, είτε να καούν οικειοθελώς μαζί με το πτώμα! Όσο εξωφρενικό και αν ακούγεται, το παραπάνω αποτελεί παλιά παράδοση των Ινδουιστών και φέρει την ονομασία «σάτι». Το εκπληκτικό (;) είναι ότι υπάρχουν γυναίκες που πέφτουν αυτοβούλως στην πυρά, προκειμένου να γίνουν σάτι, κάτι που σχεδόν ισοδυναμεί με το να αγιάσουν. Τον βασανιστικό αυτό θάνατο μπορούν να αποφύγουν οι έγκυες και οι μητέρες μικρών παιδιών, αλλά όσες από τις υπόλοιπες δεν το κάνουν, τιμωρούνται και ξαναγεννιούνται ως γυναίκες μέχρι τελικώς να δεχτούν να γίνουν κάρβουνο μαζί με τον νεκρό σύντροφο.

Ο παραλογισμός ενάντια στην γυναίκα δεν σταματά εκεί στον Ινδουισμό. Εφόσον μια γυναίκα φέρει στον κόσμο κορίτσι, αυτό είναι ένα μωρό ανεπιθύμητο, σε αντίθεση φυσικά με το αγόρι το οποίο είναι καλοδεχούμενο. Αυτό δεν γίνεται μόνο επειδή το αγόρι θα αυξήσει τα εισοδήματα της οικογένειας με τον γάμο του, αλλά και επειδή θα εξασφαλίσει την μετενσάρκωση των γονιών του. Άλλωστε, οι Ινδουιστές γονείς μετενσαρκώνονται κανονικά μόνο αν ο γιος τους χορέψει έναν τελετουργικό χορό γύρω από την πυρά όπου θα καούν κατά τον θάνατό τους . . .

Έτσι, προκειμένου μια Ινδουιστική οικογένεια να μην βρεθεί στην εξαιρετικά δυσάρεστη θέση να πρέπει να μεγαλώνει ένα άχρηστο κορίτσι, ο τοκετός γίνεται στο σπίτι με τη βοήθεια μιας «άγιας», δηλαδή μαιάς, και το μωρό σκοτώνεται επί τόπου αν δεν έχει το πολυπόθητο φύλο. Η μητέρα βεβαίως δεν ερωτάται αφού όλα συμφωνούνται μεταξύ πατέρα και άγιας, η οποία δηλώνει ότι το μωρό γεννήθηκε νεκρό.

Στις αστικές περιοχές εφαρμόζεται μια λιγότερο φρικιαστική μέθοδος η οποία βέβαια έχει τον ίδιο εξευτελιστικό για τις γυναίκες στόχο: Παρέχεται δωρεάν αμνιοκέντηση, η οποία αν δείξει πως το έμβρυο είναι θηλυκού γένους, τότε η άμβλωση είναι σχεδόν επιβεβλημένη. Η πρακτική αυτή εφαρμοζόταν επί χρόνια χωρίς κανείς να έχει την παραμικρή αντίρρηση αλλά πήρε δημοσιότητα μόνο όταν κατά λάθος έγινε άμβλωση σε κάποιο αρσενικό έμβρυο και οι γονείς μήνυσαν τον γιατρό. Αυτές και άλλες χαριτωμένες γυναικείες ιστορίες λαμβάνουν χώρα στον Ινδουισμό.

## Γυναίκα και Βουδισμός: Η μεγάλη επανάσταση



Οι ανατολικές θρησκείες χαρακτηρίζονται σε μεγάλο βαθμό από έντονη φιλοσοφική διάθεση. Παρά το γεγονός αυτό όμως, η λέξη «γυναίκα», δεν είναι και η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη στον βουδισμό. Λέγεται ότι η θεία του Βούδα τον είχε ακολουθήσει μαζί με άλλους μαθητές του στον δρόμο για τη Φώτιση. Είχε κάνει όλη την προετοιμασία, είχε νηστέψει, είχε ξυρίσει το κεφάλι της και την μεγάλη μέρα μαζεύτηκαν όλοι οι μαθητές προκειμένου να πάρουν τα νάματα της σοφίας του Βούδα. Τι απέγινε η καημένη η θεία; Έφαγε πόρτα διότι ήτανε γυναίκα.

Ένα πλέον χαρακτηριστικό στοιχείο που δείχνει ότι η μειονεκτική θέση της γυναίκας είναι βαθιά ριζωμένη στη βουδιστική θεώρηση των πραγμάτων είναι ότι σύμφωνα με τις



παραδόσεις της Νοτιοανατολικής Ασίας, το πέρασμα στη νιρβάνα είναι κάτι που το καταφέρνουν μόνον οι άνδρες. Επίσης, πολλές από τις γυναίκες που βρέθηκαν στο παρελθόν στο Ντόλμα Λινγκ, βουδιστικό μοναστήρι στα Ιμαλάια, έχουν υποστεί βασανιστήρια επειδή διέπραξαν φοβερά αδικήματα όπως είναι η αναφορά στον Δαλάι Λάμα. Κάποιοι που προσπάθησαν να ξεφύγουν χάθηκαν, ενώ πολλές υπέστησαν ακρωτηριασμούς λόγω των κρουοπαγημάτων.

Ακόμη και οι βουδίστριες μοναχές λοιπόν, είχαν ως μέλημα να μαγειρεύουν για τους μοναχούς και να αφήνουν την πραγματικά ενδιαφέρουσα δουλειά, όπως τη μελέτη, για τους άντρες. Κάτι άλλαξε όμως όταν πριν 10 περίπου χρόνια μια νέα γενιά αποφασισμένων γυναικών έφτασαν στην Ινδία, αφού κινδύνεψαν ξεφεύγοντας από την κινεζική καταπίεση και ανέτρεψαν την παράδοση αιώνων.

Ανάμεσά τους ήταν και η 28χρονη Ντέλεκ Γιανγκί, η οποία το 1990 περπάτησε στα βουνά επί 26 ημέρες για να πάει από το Θιβέτ σε μοναστήρι της Βόρειας Ινδίας, κοντά στην κατοικία του εξόριστου Δαλάι Λάμα στην Νταραμσάλα. Η Γιανγκί ανέκαθεν αδιαφορούσε για τον γάμο και το μόνο που αναζητούσε ήταν ο μοναχισμός. Οι γονείς της – που ζουν ως νομάδες, ενθουσιάστηκαν με την απόφασή της. «Στο Θιβέτ δεν υπήρχε περίπτωση να σπουδάσω» είπε. «Εδώ στο μοναστήρι μαθαίνουμε τον πολιτισμό μας, κάτι αδύνατο στη χώρα μας, κρατούμε ζωντανή την κουλτούρα και παράδοση του Θιβέτ. Αν τελικώς πάρω το Γκέσε, θέλω να γίνω δασκάλα, να επιστρέψω στο Θιβέτ και να διδάξω τους άλλους για τον βουδισμό». Αυτό το περιβόητο Γκέσε, το οποίο μπορούν πλέον και οι γυναίκες να αποκτήσουν είναι που έχει κάνει την τρίχα πολλών αντρών βουδιστών να σηκώνεται. Πρόκειται για ένα διδακτορικό βουδιστικής φιλοσοφίας που ανοίγει τον δρόμο για να χρισθεί κανείς λάμα. Αποτελεί μέρος ενός 13χρονου προγράμματος σπουδών και επί αιώνες ήταν μια δραστηριότητα απαγορευμένη στις γυναίκες. Σήμερα, κάθε Παρασκευή απόγευμα, δεκάδες μοναχές με ξυρισμένο συγκεντρώνονται στην αυλή του Ντόλμα Λινγκ και προετοιμάζονται για έναν πόλεμο του πνεύματος, δίνοντας τον καλύτερό τους εαυτό για να μην ηττηθούν στην αντιπαράθεση με τους άντρες.

## ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ

### Ανατολή: Νικάμπ, κάλυψη μίσους



Υπάρχει μια βαθιά φιλαρέσκεια πίσω από τη δήλωση γυναικών που καλύπτουν με μαύρο ύφασμα την ύπαρξή τους, από το νύχι ως το φρύδι, από τον ώμο ως το αστράγαλο: «όταν κυκλοφορούσα ακάλυπτη, οι άντρες με κοιτούσαν προκλητικά». Βέβαια για να αντιληφθεί μια γυναίκα οιαδήποτε οπτική πρόκληση, θα πρέπει πρώτα να αναζητήσει το βλέμμα του θαυμαστή. Θα πρέπει να θεωρεί εαυτόν αξιοθαύμαστο, διαφορετικά δεν θα αντιλαμβάνονταν τα βλέμματα.

Ομιλούν βεβαίως για βλέμματα, όχι για κάτι παραπάνω. Στην Αίγυπτο αυξάνονται διαρκώς εκείνες που επιλέγουν το νικάμπ, την ισλαμική στολή που εξαφανίζει όχι μόνο το πρόσωπο αλλά και το σουλούπι των γυναικών. Θα περίμενε κανείς ότι με τον δεδηλωμένο σεβασμό στη θρησκευτική παράδοση οι μουσουλμάνες ησυχάζουν. Κι όμως. Οι προσβολές αυξάνονται

μέρα με τη μέρα. Δεν μιλάμε μόνο για βλέμματα αλλά και για φραστικές επιθέσεις και αγγίγματα. Το Αιγυπτιακό Κέντρο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας πραγματοποίησε μια έρευνα που έδειξε ότι το 80% των Αιγυπτίων έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση. Και, ωσω της έκπληξης, οι περισσότερες φορούσαν μαντίλα.

Γίνεται μεγάλη συζήτηση για την ολική κάλυψη της γυναικείας ύπαρξης, αν γίνεται από υποχρέωση ή επιλογή. Τα αναλύουν οι θεολόγοι από καιρό\_ όχι όμως από πολύ καιρό γιατί δεν πρόκειται να για καμιά παράδοση που χάνεται στα βάθη των αιώνων. Από Χομεϊνί κι εντεύθεν, δεκαετία ογδόντα. Το αναλύουν οι πολιτικοί παρατηρητές που ομιλούν για πόλεμο πολιτισμών, για την ανοχή του δυτικού κόσμου, για τον νόμο του Σαρκοζί που απαγορεύει μια συγκεκριμένη ενδυματολογική επιλογή. Το αναλύουν οι κοινωνιολόγοι και εξηγούν ότι στην Ευρώπη η υιοθέτηση της μπούρκας ή της μαντίλας είναι σύμβολο αντίστασης στο κατεστημένο ενώ στον αραβικό κόσμο είναι συχνότερα αποτέλεσμα οικογενειακής πίεσης μέσα από διλήμματα. Το ήπιο δίλημμα έχει να κάνει με την εγγύτητα στο Θεό, το άγριο δίλημμα έχει να κάνει με ένα μπουκάλι βιτριόλι. Όποιες κι αν είναι οι ερμηνείες ή οι αφετηρίες τους, τα δεδομένα δεν αλλάζουν. Υπάρχει μια στροφή προς τα εκεί. Μέχρι και κανάλι με μπαμπουλωμένες γυναίκες ιδρύθηκε, το Maria TV, όπου οι παρουσιάστριες και οι καλεσμένες είναι αναγνωρίσιμες από τη φωνή και τα μάτια.

Πέρα από τα γεωπολιτικά παιχνίδια, από τις ιστορικές συγκυρίες, από τη θρησκευτική πίστη, η εξάπλωση του νικάμπ εγείρει ερωτήματα για το μισάνθρωπο πνεύμα του. Επιμένει στη διχοτόμηση του ανθρώπου, άνδρας/γυναίκα, αντιμετωπίζοντας τη γυναίκα όχι ως ανθρώπινο είδος αλλά ως κοινωνική ομάδα, υπαίτια δεινών. Το ζήτημα της μαντίλας βάζει τους μισούς ανθρώπους απέναντι στους άλλους μισούς και τους κάνει να μισούνται για κάτι πρωτόγονο, για την έλξη που έχει υπό κανονικές συνθήκες ένας άνθρωπος για άλλον άνθρωπο. Από τη σεμνότυφη άρνηση της σωματικής επαφής που επέβαλαν επί αιώνες τη διατήρηση της παρθενίας, την συζυγική πίστη οι φανατικοί μουσουλμάνου διακινούν τώρα το ηθικό μοντέλο της απόλυτης άρνησης στην ανθρώπινη συνύπαρξη. Ένα ύφασμα χωρίζει τους μεν από τις δε. Η φυσική επιθυμία μετατρέπεται σε αποστροφή, σε αηδία για τον συνάνθρωπο. Για όσους απλώς παρακολουθούν από μακριά, υπάρχει, αν μη τι άλλο, μεγάλη αμηχανία. Στην Ανατολή, οι Ιουδαϊκές παραδόσεις επιβάλλουν στις γυναίκες να βγαίνουν δημοσίως μ' ένα κάλυμμα κεφαλιού που μερικές φορές, κάλυπτε ακόμα και ολόκληρο το πρόσωπα αφήνοντας μόνο το ένα μάτι ελεύθερο. Ο Ραβίνος Μ. Μπράνερ στο βιβλίο του «Η Ιουδαία γυναίκα στη Ραβινική Γραμματεία» παραθέτει διάφορα διάσημα αρχαία ρητά Ραβίνων, «Δεν είναι συνήθεια των θυγατέρων του Ισραήλ να βγαίνουν με ακάλυπτα κεφάλια» και «Καταραμένος ας είναι ο άντρας που αφήνει τα μαλλιά της συζύγου του να φανούν.» Ο Ραβινικός νόμος απαγορεύει την απαγγελία ευλογιών, ή προσευχών στην παρουσία της ακάλυπτης παντρεμένης γυναίκας, καθώς τα ακάλυπτα μαλλιά θεωρούνται «γυμνότητα». Ο Δρ. Μπράνερ αναφέρει επίσης πως η καλύπτρα των Ιουδαίων γυναικών δεν ήταν πάντα σημάδι σεμνότητας. Η καλύπτρα παρίστανε την αξιοπρέπεια και την ανωτερότητα των αριστοκρατικών γυναικών. Αντιπροσώπευε επίσης το απροσπέλαστο μιας γυναίκας, ως αγιασμένη ιδιοκτησία του συζύγου της. Η καλύπτρα σήμαινε τον αυτοσεβασμό, και την κοινωνική θέση μιας γυναίκας. Οι γυναίκες χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων φορούσαν, συχνά πέπλα, για να δώσουν την εντύπωση μιας υψηλότερης θέσης. Το γεγονός ότι η καλύπτρα ήταν σημάδι αριστοκρατίας, ήταν ο λόγος που στην παλιά Ιουδαϊκή κοινωνία, δεν επιτρεπόταν στις ιερόδουλες να καλύπτουν τα μαλλιά τους. Ωστόσο, οι ιερόδουλες συχνά φορούσαν ένα ειδικό μαντήλι για να δείχνουν σεβαστές. Το Κοράνι παροτρύνει τους πιστούς άντρες και γυναίκες, να καλλιεργήσουν, και να φυλάξουν τη σεμνότητά τους, και παρακινεί τις πιστές γυναίκες να επεκτείνουν το κάλυμμα του κεφαλιού τους, ώστε να καλύπτεται ο λαιμός και το στήθος: «Παράγγειλε στους πιστούς ν' αποστρέφουν τα βλέμματά τους, και να μην ασελγούν. ... Παράγγειλε στις πιστές να αποστρέφουν τα βλέμματά τους, και να είναι εγκρατείς, και να καλύπτουν τα κοσμήματά τους, εκτός των εξωτερικών, και να καλύπτουν τα στήθη τους με καλύπτρα ...» (Κοράνι 24:30,31) Το Κοράνι είναι ξεκάθαρο ότι η καλύπτρα είναι απαραίτητο για τη σεμνότητα, αλλά γιατί είναι σημαντική η σεμνότητα; Το Κοράνι είναι και σ' αυτό ξεκάθαρο: «Προφήτη! Παράγγειλε στις συζύγους σου, τις θυγατέρες σου, και στις συζυγούς των πιστών ν' αφήνουν κρεμάμενη την καλύπτρα τους. Αυτό για να αναγνωρίζονται ως αγνές και να μην παρενοχλούνται» (Κοράνι 33:59). Επομένως, ο μόνος λόγος της καλύπτρας στο Ισλάμ είναι η προστασία. Η Ισλαμική

καλύπτρα, αντίθετα με την καλύπτρα στη Χριστιανική παράδοση, δεν είναι σημείο κυριαρχίας του άντρα στη γυναίκα, ούτε είναι σημείο της υποταγής της γυναίκας στον άντρα. Η Ισλαμική καλύπτρα αντίθετα με την καλύπτρα στην Ιουδαϊκή παράδοση, δεν είναι μόνο σημείο πολυτέλειας και διάκρισης κάποιων αριστοκρατισσών παντρεμένων γυναικών. Η Ισλαμική καλύπτρα είναι μόνο σημείο σεμνότητας με σκοπό να προστατεύσει τις γυναίκες, όλες τις γυναίκες. Η Ισλαμική φιλοσοφία είναι ότι είναι πάντοτε καλύτερο ν' ασφαλίζουμε αντί να λυπόμαστε. Πράγματι, το Κοράνι μεριμνά τόσο πολύ για την προστασία των σωμάτων των γυναικών και τη φήμη των γυναικών, που ένας άντρας, ο οποίος θα τολμήσει να κατηγορήσει άδικα μια γυναίκα για έλλειψη αγνότητας θα τιμωρηθεί αυστηρώς. Πολλές φορές η μπούρκα προτιμάται από τις ίδιες τις γυναίκες. Γιατί παρατηρείται το φαινόμενο αυτό όμως; Η μπούρκα θεωρείται πως προστατεύει τις γυναίκες από την ανδρική λάγνα σεξουαλική επιθυμία. Ωστόσο δεν έχει σταματήσει βιαστές στις πιο συντηρητικές μουσουλμανικές χώρες. Πολλές μουσουλμάνες έχουν δηλώσει « όταν κυκλοφορούσαν ακάλυπτες, οι άντρες με κοιτούσαν προκλητικά» . Μιλούν βεβαίως για βλέμματα ,όχι για κάτι παραπάνω. Στην Αίγυπτο αυξάνονται συνεχώς εκείνες που επιλέγουν το νικάμπ, την ισλαμική στολή που εξαφανίζει όχι μόνο το πρόσωπο αλλά και το σουλούπι των γυναικών. Θα περίμενε λοιπόν κανείς ότι με το δεδηλωμένο σεβασμό στη θρησκευτική παράδοση οι μουσουλμάνες ησυχάζουν. Κι όμως. Οι προσβολές αυξάνονται μέρα με τη μέρα. Πλέον δε γίνεται αναφορά σε βλέμματα αλλά σε φραστικές επιθέσεις και αγγίγματα. Το Αιγυπτιακό Κέντρο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας πραγματοποίησε μια έρευνα που έδειξε ότι το 80%των Αιγυπτίων έχουν υποστεί σεξουαλική παρενόχληση. Και οι περισσότερες φορούσαν μαντήλα!

Ιδιαίτερη είναι η ενδυμασία της νύφης, ειδικά στην Ινδική παράδοση παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Στην ενδυμασία της νύφης είναι η ενδυμασία “Punjabī”, η νύφη συνηθίζεται να φοράει μια σειρά από κόκκινα βραχιόλια ελεφαντοστού, τα οποία της τα έχει προσφέρει ο αδερφός της μητέρας της. Τα βραχιόλια αυτά θεωρούνται καλός οiwνός, τόσο για τη νύφη όσο και για το νέο σπιτικό. Δεν είναι λίγες οι κοινότητες που συνηθίζουν να καλύπτουν τα χέρια των γυναικών με ένα ιερό ύφασμα, το οποίο θεωρείται ότι ξορκίζει το κακό και το κακό μάτι.

Ένα Ιρανικό γαμήλιο έθιμο ξεκίνησε όταν η χώρα ονομαζόταν ακόμα Περσία. Ο γαμπρός θα αγόραζε το ύφασμα που θα τύλιγε τη γυναίκα του. Αυτό το φόρεμα αποτελούνταν από 10 πόδια υφάσματος που θα τύλιγε γύρω από τη νύφη. Κατά τη διάρκεια του της τελετής είναι ένα Ιρανικό έθιμο για μια χαρούμενη γυναίκα να κρατάει ένα ημιδιαφανές σάλι πάνω από το κεφάλι του ζευγαριού.

Η ζωγραφική του σώματος με άργιλο και άλλες φυσικές χρωστικές ουσίες υπάρχει στους περισσότερους αν όχι σε όλους τους ανατολικούς πολιτισμούς, συχνά «φορεμένη» κατά τη διάρκεια τελετών επιζεί ακόμα με αυτή την αρχαία μορφή μεταξύ γηγενών ανθρώπων στην Αυστραλία, στα νησιά του Ειρηνικού και σε μέρη της Αφρικής. Μια μορφή ζωγραφικής σωμάτων γνωστή με το όνομα Mehndī , χρησιμοποιώντας τις χρωστικές ουσίες φτιαγμένες από henna ήταν και ασκείται ακόμα στην Ινδία και στη Μέση Ανατολή, ειδικά στις νύφες. Από τη δεκαετία του 90, το Mehndī έχει γίνει δημοφιλές μεταξύ των νεαρών γυναικών στο δυτικό κόσμο. Από τη δεκαετία του 60 η ζωγραφική σωμάτων έγινε μόδα και στις δυτικές χώρες. Ωστόσο, παρουσιάστηκε με διαφορετικούς τρόπους καθώς γίνεται κυρίως σε γυμνά σώματα παρά σε πρόσωπα.

## Η ενδυμασία στη Δύση



Η γυναίκα στη δύση κατέχει μια ευνοϊκότερη θέση από τις γυναίκες στην Ανατολή. Η γυναίκα σε αυτή τη μεριά της Γης απολαμβάνει τα αγαθά της ισότητας των δυο φύλων, φοράει ρούχα που της αρέσουν και την κολακεύουν χωρίς να πρέπει να λογοδοτήσει για τίποτα. Ολόκληρες βιομηχανίες στηρίζονται στην ενδυμασία των γυναικών στη Δύση. Στις δυτικές χώρες οι γυναίκες αρέσκονται στο να περιποιούνται τον εαυτό τους. Φροντίζουν το μακιγιάζ τους, τα μαλλιά τους, τα ρούχα τους και γενικά τον καλλωπισμό τους για να είναι ευπαρουσίαστες. Άλλωστε, είναι γνωστό πως το ντύσιμο χρησιμοποιείται ιδιαίτερα για να προσελκύσουν το αντίθετο φύλο. Η σεξουαλικότητα της γυναίκας δεν θεωρείται ταμπού. Αντίθετα, χρησιμοποιείται αρκετά στο χώρο του θεάματος καθώς και στη διαφήμιση προϊόντων. Πολλές φορές μάλιστα φτάνουν στα άκρα και σχολιάζονται αρνητικά. Η ενδυμασία των γυναικών βέβαια εξαρτάται από την οικονομική τους ευχέρεια. Έτσι εύπορες γυναίκες ντύνονται με ακριβά ενδύματα, ενώ άλλες με χαμηλή οικονομική επιφάνεια φορούν φθηνότερα και πιο απλά ρούχα. Η επιλογή του ρουχισμού τους εξαρτάται επίσης από την ψυχοσύνθεσή τους. Η ψυχική τους μεταβλητότητα εκφράζεται με τις συνεχώς καινούργιες προτάσεις της μόδας. Η ποικιλία των χρωμάτων και η φωτεινότητά τους εξωτερικεύει τον ψυχικό τους ανέφελο κόσμο. Η αναζήτηση της πρωτοτυπίας, που ταυτίζεται με το προοδευτικό, ενώ το παλιό θεωρείται συντηρητικό. Η συνεχής προσπάθεια να επιβεβαιώνουν την ιδιαιτερότητά τους, να οργανώσουν την προσωπικότητα και την ταυτότητά τους, να αποδείξουν το << είναι >> μέσα από το << φαίνεσθαι >>). Από το σώμα τους και από τον πνευματικό τους κόσμο: Οι πνευματικές τους αναζητήσεις, τα υπαρξιακά τους προβλήματα δηλώνονται με πλήθος μικροαντικειμένων (π.χ. σκουλαρίκια, μενταγιόν κλπ.) που έχουν συμβολικό χαρακτήρα. Η υιοθέτηση ιδεολογικοπολιτικών προτύπων και η προτίμησή τους σε διάφορα μουσικά είδη εξωτερικεύονται με ανάλογη εμφάνιση (ροκ, χέβι μέταλ, αναρχικοί κλπ.). Ο κινηματογράφος, η τηλεόραση και τα περιοδικά υπαγορεύουν τη μόδα όχι μόνον στον τρόπο της εμφάνισης αλλά και στη συμπεριφορά και στον τρόπο της σκέψης. Οι γυναίκες με τη μόδα προκαλούν άλλες να τις δουν. Επειδή συχνά δεν ξέρουν ποιές είναι (περίοδος αναζήτησης) νιώθουν την ανάγκη να προσελκύσουν την προσοχή των άλλων.



Η διαφορά της ελευθερίας της ενδυμασίας των δύο γυναικών είναι μεγάλη. Αυτό φαίνεται και από τη σύγκριση των δύο παραπάνω εικόνων. Στην αριστερή φωτογραφία παρουσιάζεται ο τρόπος ενδυμασίας στη Δύση. Η κοπέλα φοράει ρούχα με χαρούμενα χρώματα τα οποία αναδεικνύουν το σώμα της. Αντίθετα η δεξιά φωτογραφία αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα καλύμματος με μπούρκα. Δεν φαίνεται κανένα σημείο ούτε του σώματος ούτε του προσώπου παρά μόνο τα μάτια ενώ δεν μπορεί να διακριθεί ούτε το καλούπι του σώματος της συγκεκριμένης γυναίκας.

Είναι φανερό η διαφορά των ελευθεριών των δύο γυναικών. Η πρώτη έχει το δικαίωμα να τονίσει τη θηλυκή πλευρά της και να ντυθεί σύμφωνα με τις δικές της προτιμήσεις. Από την άλλη, η γυναίκα στη δεύτερη καλύπτει ολόκληρο το σώμα της κρύβοντας ακόμα και της γραμμές του χωρίς να έχει την επιλογή να βάλει ρούχα της αρεσκείας της.

Επίλογος

Το ντύσιμο μιας γυναίκας εξαρτάται από διάφορους παράγοντες οι οποίοι το διαφοροποιούν και το κάνουν μοναδικό. Οι παράγοντες αυτοί είναι κυρίως θρησκευτικοί. Έτσι, μια γυναίκα στην Ανατολή είναι αναγκασμένη να κυκλοφορεί είτε με μπούρκα είτε με τσαντόρ είτε με σιδηήποτε άλλο καλύπτει είτε ολόκληρο είτε μέρος του σώματος της. Αντίθετα στη Δύση είναι ελεύθερη να φορέσει τα ρούχα που επιθυμεί αναδεικνύοντας το σώμα της.

## ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ



**Marie Curie**

Η ιστορία της Marie Skłodowska-Curie είναι λίγο-πολύ γνωστή. Η διάσημη φυσικός και χημικός ανακάλυψε, μαζί με τον σύζυγό της, Pierre, το ράδιο και το πολώνιο. Ήταν η πρώτη γυναίκα που πήρε το βραβείο Νόμπελ, και μάλιστα τιμήθηκε δύο φορές, ενώ υπήρξε και η πρώτη γυναίκα καθηγήτρια στη Σορβόννη. Κι όλα αυτά σε μια εποχή που κανείς δεν έπαιρνε

στα σοβαρά μια γυναίκα-επιστήμονα. Μαζί με τον σύζυγό της μελέτησε εκτενώς τη ραδιενέργεια με τίμημα την υγεία της, αφού η συνεχής έκθεση στη ραδιενέργεια εξασθένησε τον οργανισμό της και τελικά την οδήγησε στο θάνατο το 1934. Σημαντική ήταν και η συμβολή της στο Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς εφοδίασε με συσκευές ακτίνων Χ πολλά νοσοκομεία με δικά της μάλιστα έξοδα.



**Simone de Beauvoir**

Η φιλόσοφος και φεμινίστρια, Simone de Beauvoir, δεν θα μπορούσε να λείπει από τη λίστα. Τα φιλοσοφικά της κείμενα γύρω από τον φεμινιστικό υπαρξισμό είναι πολυδιαβασμένα, με πρώτο το Δεύτερο Φύλο, το βιβλίο που αποτέλεσε σημείο αναφοράς για το Φεμινιστικό Κίνημα. Η de Beauvoir, ενώ πολλοί τη θυμούνται ως σύντροφο του Jean Paul Sartre, υπήρξε ένα από τα κυριότερα πρόσωπα που βοήθησε στην βελτίωση της κοινωνικής θέσης της γυναίκας στη Δύση.



Η **Μάργκαρετ Θάτσερ, Βαρόνη Θάτσερ** (πλήρες όνομα Margaret Hilda Thatcher), Λαίδη του Τάγματος της Περικνημίδας, Μέλος του Τάγματος της Αξίας, Μέλος του Συμβουλίου Επικρατείας του Ηνωμένου Βασιλείου, Μέλος της Βασιλικής Εταιρείας, σήμερα Βαρόνη Θάτσερ και μέλος της Βουλής των Λόρδων, ήταν αρχηγός του Συντηρητικού Κόμματος του Ηνωμένου Βασιλείου από το 1975 ως το 1990 και Πρωθυπουργός της χώρας από το 1979 ως το 1990. Ήταν η πρώτη και μόνη ως σήμερα γυναίκα που κατέλαβε αυτές τις δύο θέσεις. Το παρατσούκλι «**Σιδηρά Κυρία**», τη συνόδευσε σε όλη την πολιτική της καριέρα.

**ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ**



**Indira Gandhi**

Η πολιτικός που ήταν πρωθυπουργός της Ινδίας για 15 χρόνια, και ίσως περισσότερα αν δεν είχε δολοφονηθεί, αποτελεί τη μόνη γυναίκα πρωθυπουργό της Ινδίας μέχρι σήμερα. Κόρη του πρώτου πρωθυπουργού της Ινδίας, Jawaharlal Nehru, δεν θα μπορούσε να είχε διαλέξει άλλη πορεία. Υπηρέτησε ως υπουργός Πληροφοριών και Τύπου έως ότου κλήθηκε να πάρει τη θέση του πρωθυπουργού μετά τον αιφνίδιο θάνατό του. Έγινε ιδιαίτερα γνωστή για τον καθοριστικό της ρόλο στον πόλεμο μεταξύ Ινδίας-Πακιστάν και για την προσπάθεια εκμοντερνισμού της χώρας. Ωστόσο, κατά την τρίτη θητεία της κατηγορήθηκε για διαφθορά και απάτη.



Η **Μπεναζίρ Μπούτο** (21 Ιουνίου 1953 - 27 Δεκεμβρίου 2007) ήταν πρωθυπουργός του Πακιστάν δύο φορές. Καταγόταν από οικογένεια πολιτικών και δολοφονήθηκε το 2007.

## ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΣΥΓΚΡΙΣΗ



Σχετικά με τη μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην συγκεκριμένη εργασία με θέμα τη θέση της γυναίκας στην οικογένεια στην δύση και στην ανατολή, γίνεται αντιληπτό ότι δεν συμπίπτει σε καμία περίπτωση ο κόσμος της δύσης με τον αντίστοιχο της ανατολής. Η γυναίκα ως προμαχώνας φιλελεύθερων αξιών μεταξύ Δύσης και Ανατολής μπορεί να λειτουργήσει ως πυξίδα στο δύσκολο ηθικό λαβύρινθο της εποχής μας.

Ο ρόλος της γυναίκας στους ιστορικούς χρόνους σε όλα τα πλάτη της γης υπήρξε μέχρι πολύ πρόσφατα ως επί το πλείστον ρόλος απόλυτης υποταγής στα πλαίσια ασφυκτικών πατριαρχικών δομών. Η γυναίκα, μέχρι και τον 19ο αιώνα είναι ένα σκεύος, ένα εργαλείο υπό αυστηρό έλεγχο για την παραγωγή γνήσιων κληρονόμων. Αυτή η εικόνα των τελευταίων χιλιετιών άρχισε επί τέλους στη Δύση να αλλάζει από τα τέλη του 19ου και ιδίως από τις αρχές του 20ου αιώνα. Η είσοδος της γυναίκας στη βιομηχανική παραγωγή, ιδίως μετά τον 1ο παγκόσμιο πόλεμο και το φεμινιστικό κίνημα για τη χειραφέτηση των γυναικών, καθώς και η κοινωνική επανάσταση που έφερε η αντισύλληψη, ιδίως από τη δεκαετία του '60 και μετά οδήγησαν σε ριζική αναθεώρηση των παρωχημένων πατριαρχικών αντιλήψεων. Η ισότητα των δύο φύλων για πρώτη φορά κατοχυρώθηκε νομικά και η γυναίκα στη Δύση για πρώτη φορά ορίζει το ίδιο της το κορμί και αποκτά ουσιαστικό και όχι μόνο τυπικό έλεγχο επί της προσωπικότητάς της, καθορίζοντας για πρώτη φορά τη δική της μοίρα.

Αυτό έγινε εφικτό στη Δύση χάρη στη δημοκρατική και φιλελεύθερη παράδοση που είχε αναπτυχθεί τους αμέσως προηγούμενους αιώνες, χάρη στον Ευρωπαϊκό Διαφωτισμό και χάρη σε μια χαρακτηριστική ιδιαιτερότητα των Δυτικών κοινωνιών, ήτοι της φιλοσοφικής αποδοχής της έννοιας του σκεπτικισμού και της απόρριψης του δογματισμού, που επέτρεψε στις δυτικές κοινωνίες να δεχτούν πως οι κανόνες ηθικής είναι δυνατό να μετεξελισσονται μαζί με τις κοινωνίες, πως η πατροπαράδοτη ηθική δεν είναι υπεράνω κριτικής, δεν είναι ιερή και απαραβίαστη, αλλά επιδέχεται βελτίωση και υπόκειται σε αλλαγή. Η υπέρβαση της πατριαρχικής αυθεντίας και αυθαιρεσίας έγινε εφικτή στη Δύση επειδή προηγουμένως είχε ηττηθεί η ίδια η έννοια της αυθεντίας, η έννοια της θεοκρατικής απολυτότητας, χάρη στη προηγηθείσα θρησκευτική Μεταρρύθμιση.

Δεν είναι δε τυχαίο πως ήταν πρωτίστως οι κοινωνίες της Δύσης (Αγγλία, Ολλανδία, Γερμανία) που στη συνέχεια γνώρισαν ταχύτερη ανάπτυξη, πνευματική, πολιτική, επιστημονική και υλική και τελικά υπερέκρασαν δυνάμεις που έμειναν πιστές στον



καθολικισμό και στην περί αυτού ηθική αυθεντία, οι οποίες ήταν μέχρι τότε κοσμοκράτειρες (Ισπανία, Πορτογαλία, Ιταλία)..

Στην Ανατολή αντιθέτως δεν υπήρξε ποτέ παρόμοια ένδοθεν αντίδραση προς την αυθεντία της μεταφυσικής ή των κατεστημένων εκκλησιαστικών δομών. Στην Ανατολή δεν υπήρξε Μεταρρύθμιση, ούτε Διαφωτισμός, ούτε Ουμανισμός, ούτε Φιλελευθερισμός. Το άτομο στην Ανατολή δεν κατέλαβε μέχρι και σήμερα τη θέση του στο επίκεντρο του πνευματικού και πολιτικού ενδιαφέροντος ως υπέρτατη αξία. Το άτομο παρέμεινε εγκλωβισμένο και υποτελές, υποκείμενο στην υπέρτερη εξουσία του συνόλου, δέσμιο στην ηθική, θεοκρατική, πατριαρχική, φυλετική ή άλλη επιβολή του συνόλου επί του μέρους.

Στην Ανατολή η απουσία υπέρβασης από τις παραδεδομένες αυθεντίες σημαίνει πως οι κοινωνίες αρνούνται πεισματικά να μεταβάλλουν οποιοδήποτε στοιχείο της ιερής παράδοσης. Έτσι η γυναίκα μένει υποταγμένη στο μεσαιωνικό κώδικα της Σαρίας, που της αρνείται την ισότητα με τον άνδρα και που σε όλους σχεδόν τους τομείς αναπαράγει και παγιώνει τις νεολιθικές πατριαρχικές δοξασίες κατά τρόπο μονολιθικό και απόλυτο. Η αμφισβήτηση της παραδεδομένης ηθικής είναι αδιανόητη, είναι πράξη “ανήθικη” και μάλιστα ποινικά κολάσιμη. Ενώ η Δύση προχωρά και εξελίσσεται, η Ανατολή ζει μέσα στο γύψο, μέσα στον στενό κορσέ αντιλήψεων περί ηθικής που απαγορεύεται να μεταβληθούν έστω και κατ’ ελάχιστο.

Όμως στην εποχή της παγκοσμιοποίησης οι δύο κόσμοι έρχονται μοιραία σε επαφή. Κάποιοι στην Ανατολή ατενίζουν τη Δύση λαχταρώντας τις πνευματικές και ηθικές κατακτήσεις της Δύσης, λαχταρώντας τη δημοκρατική και φιλελεύθερη παράδοση της Δύσης, τα ατομικά δικαιώματα, το δικαίωμα στην ισότητα των γυναικών, το δικαίωμα για μόρφωση των γυναικών. Υπάρχουν όμως δυστυχώς και άλλοι που απορρίπτουν τη δύση, που πρεσβεύουν την ηθική καθαρότητα των παραδεδομένων δοξασιών, που εκλαμβάνουν αυτή τη έλξη που ασκεί ο Δυτικός τρόπος ως μέγιστη απειλή για τη δική τους καθαρότητα. Γι’ αυτούς τους φανατικούς η γυναικεία χειραφέτηση είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος. Γι’ αυτό δε διστάζουν να στοχοποιούν γυναίκες που επιδιώκουν τη μόρφωση. Διότι η μόρφωση είναι το πρώτο σκαλοπάτι προς τη χειραφέτηση. Το Πακιστάν, το Ιράν, το Αφγανιστάν, η Σαουδική Αραβία είναι στην πρώτη γραμμή αυτού του αντιδραστικού πολέμου κατά των γυναικών. Μεσαιωνικές κοινωνίες με μεσαιωνικούς δυνάστες πασχίζουν με νύχια και με δόντια να κρατήσουν τις κοινωνίες τους στο μεσαίωνα, απαγορεύουν στις γυναίκες τη μόρφωση, ανατινάζουν σχολεία θηλέων, τρομοκρατούν ολόκληρες κοινωνίες, ξέροντας πως μόνο αν καθυποτάξουν τις γυναίκες, μπορούν να καθυποτάξουν και να ελέγξουν συνολικά τις κοινωνίες.

Η βία κατά των γυναικών αποτελεί ένα πρόβλημα που «εμφανίζεται» (ή συνήθως συγκαλύπτεται) σε όλων των τύπων κοινωνίες: τόσο στις αναπτυγμένες δυτικές κοινωνίες με ποικίλες μορφές, είτε με τη μορφή της οικογενειακής βίας, είτε με τη μορφή της σεξουαλικής εκμετάλλευσης όσο και στις κοινωνίες της ανατολής όπου οι γυναίκες είναι θύματα πιο πρωτόγονων μορφών βίας. Δράστης της βίας μπορεί να είναι από τον σύζυγο των γυναικών μέχρι και το ίδιο το κράτος.

**Είτε με τον ένα τρόπο είτε με τον άλλο η βία παραμένει βία και ο τρόπος έκφρασής της παίζει μικρό ρόλο.**

# ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ερωτήθηκαν και απάντησαν:

ΦΥΛΛΟ:40 ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ 42 ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΗΛΙΚΙΑ:38-54 ΕΤΩΝ

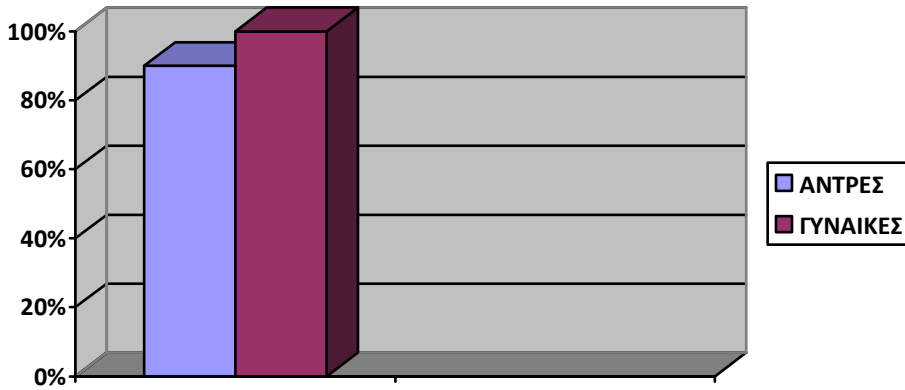
1.Πιστεύετε ότι πρέπει να υπάρχει  
ισότητα μεταξύ των δυο φίλων ;

ναι

όχι

Άνδρες , ναι = 36

Γυναίκες, ναι = 42



2.Αν ναι πιστεύετε ότι αυτή η ισότητα ισχύει  
στις μέρες μας;

Πάρα πολύ

Πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

Α

Γ

12

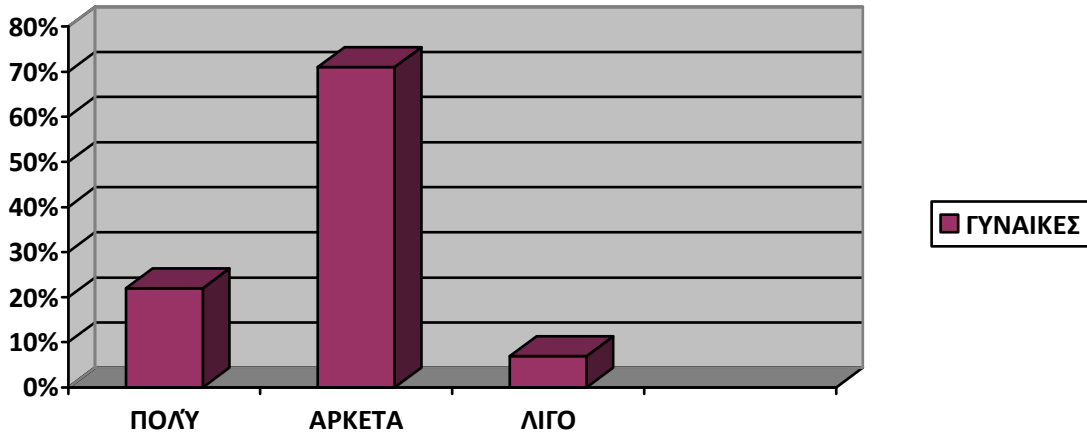
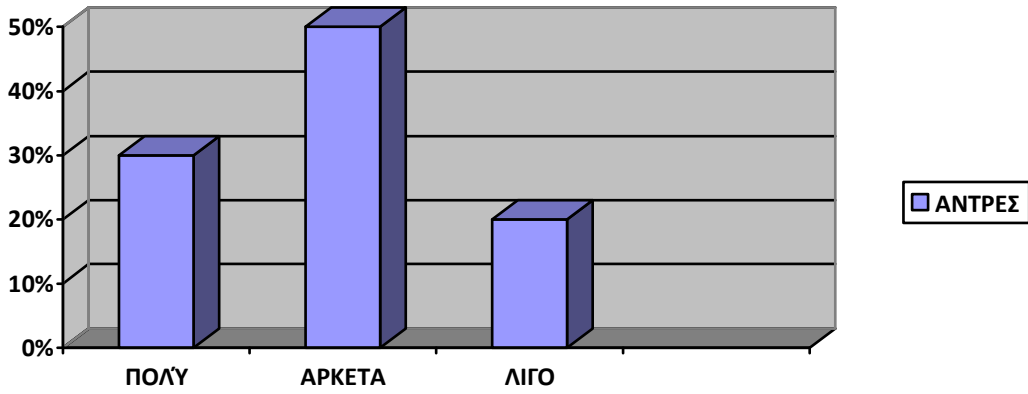
9

20

30

8

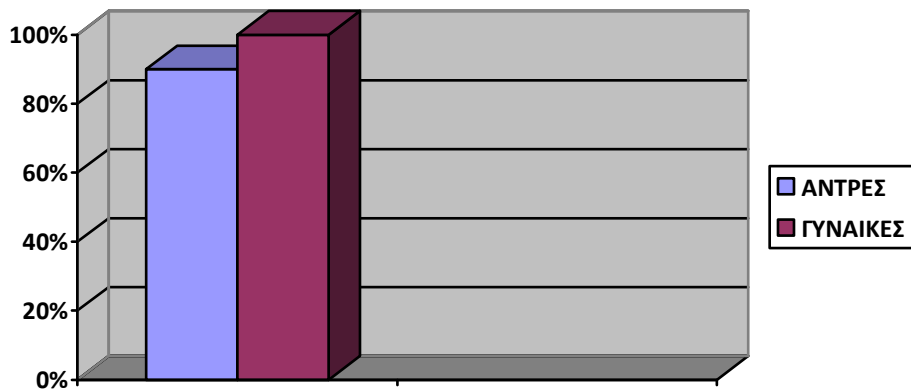
3



3.πιστεύετε ότι η γυναίκα πρέπει να εμπλέκεται σε θέματα πολιτικής ;

ναι      όχι  
     

Άνδρες ,    ναι = 36      Γυναίκες, ναι = 42

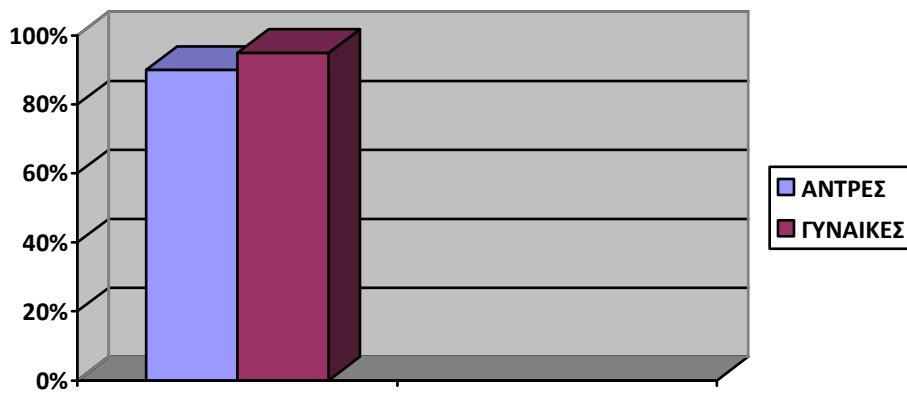


4. πιστεύετε ότι η γυναίκα έχει τις ίδιες ευκαιρίες  
μόρφωσης με τον άντρα;

ναι      όχι

Άνδρες ,    ναι = 36      Γυναίκες, ναι = 42

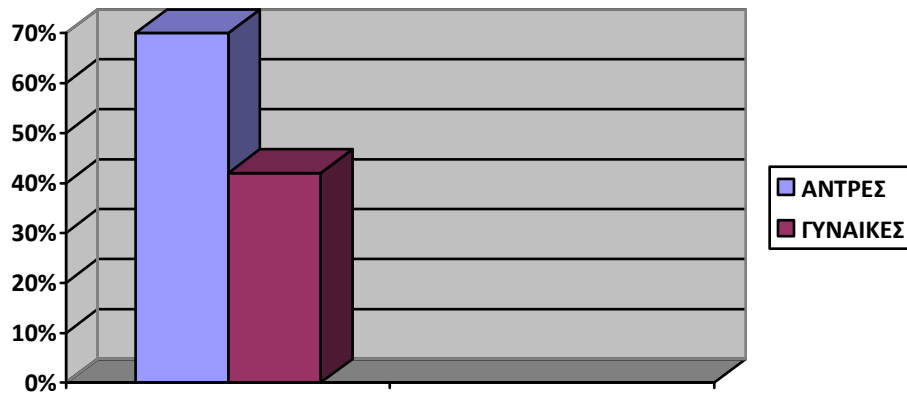


ναι      όχι

5. Τα επαγγέλματα διακρίνονται σε ανδρικά και γυναικεία;

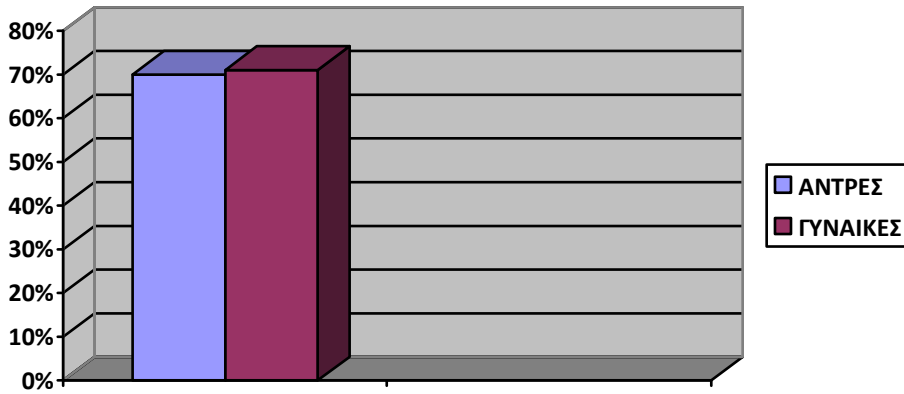
Άνδρες    ναι=28      Γυναίκες ναι=18



6. πιστεύετε ότι η γυναίκα έχει τις ίδιες ευκαιρίες για εργασία με τον άντρα;

Άνδρες όχι=28

Γυναίκες όχι=30



A Γ

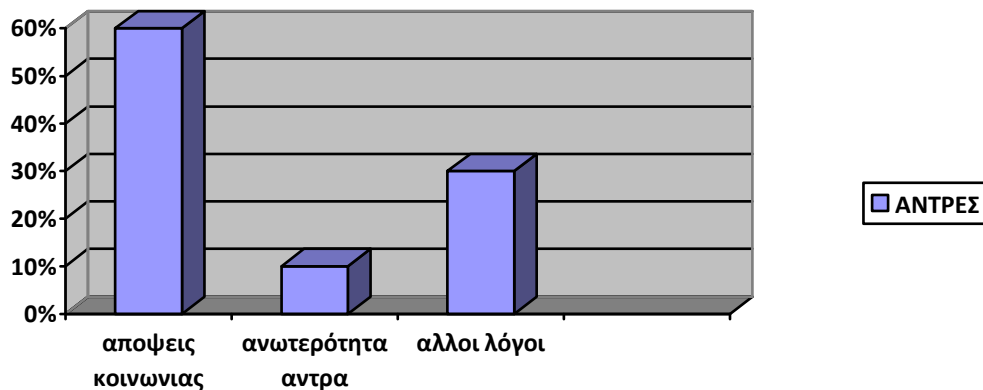
7. Αν όχι ποιος ευθύνεται ;

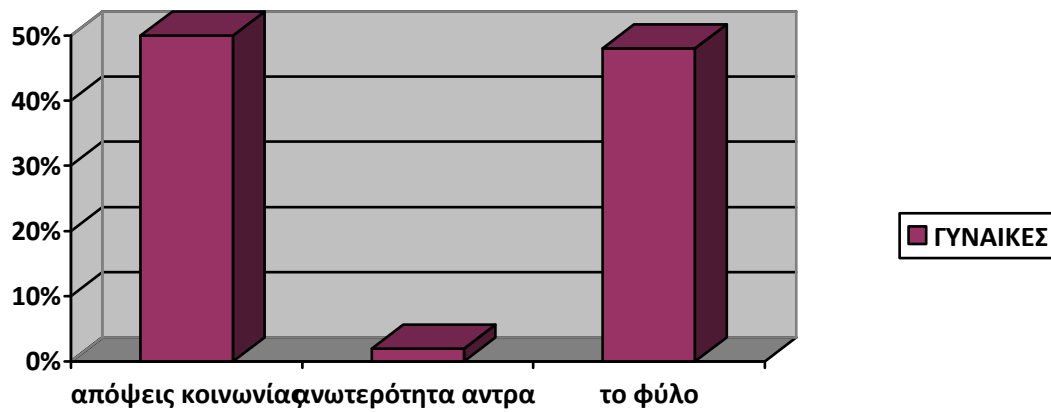
το φύλο  
οι απόψεις της κοινωνίας  
η ανωτερότητα του άντρα

άλλοι λόγοι

	A	Γ
το φύλο	24	21
οι απόψεις της κοινωνίας	4	1
η ανωτερότητα του άντρα		
άλλοι λόγοι	12	20





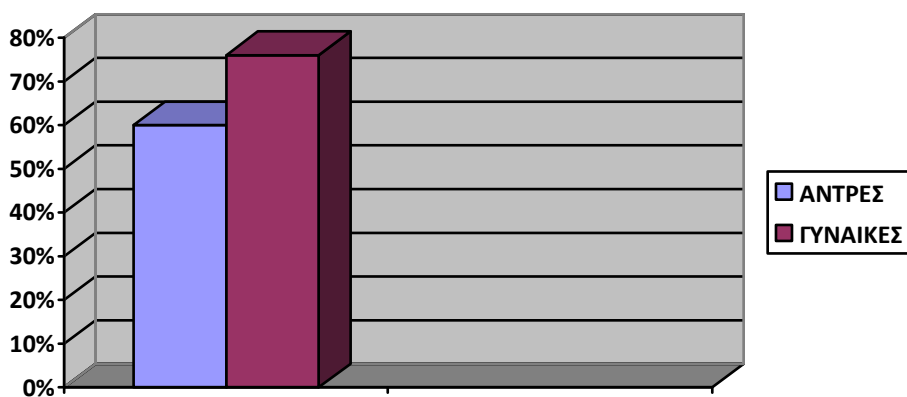
8. Η ύπαρξη παιδιών εμποδίζει την επαγγελματική σταδιοδρομία της γυναίκας;

ναι

όχι



Άνδρες ναι =24      Γυναίκες ναι =32



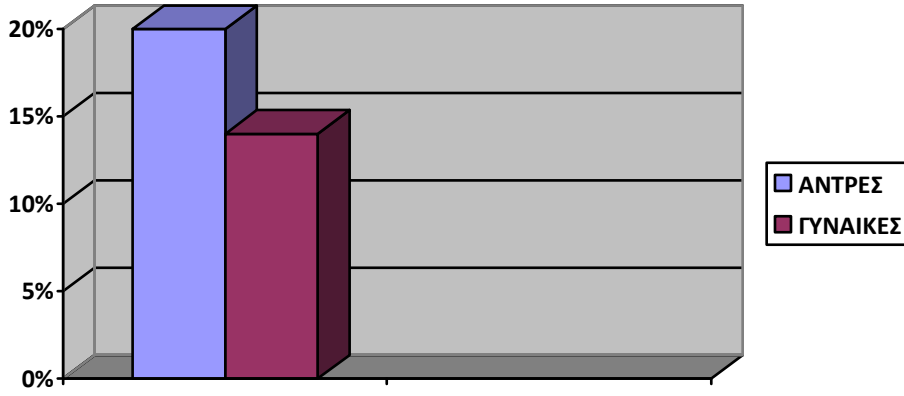
9. Πιστεύετε ότι η εκκλησία έχει επηρεάσει τις απόψεις σας για τη θέση της γυναίκας; ;

ναι

όχι

Άνδρες ναι=8

Γυναίκες ναι =6



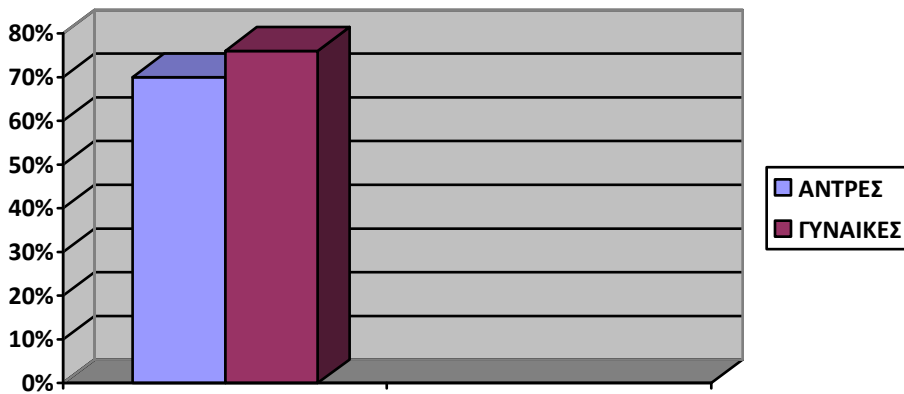
10.Υπάρχει ισότητα μέσα στο σπίτι σας;

ναι

όχι

Άνδρες ναι=28

Γυναίκες ναι =32



11.Εργάζονται και οι δυο γονείς ;

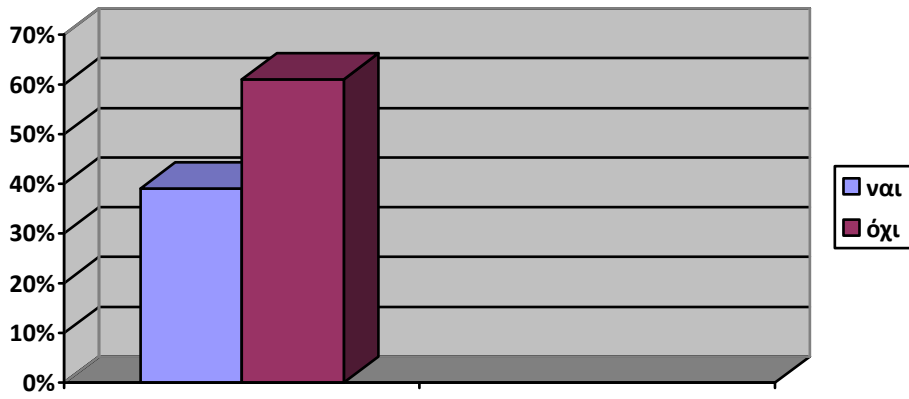
ναι

όχι

Ναι = 32

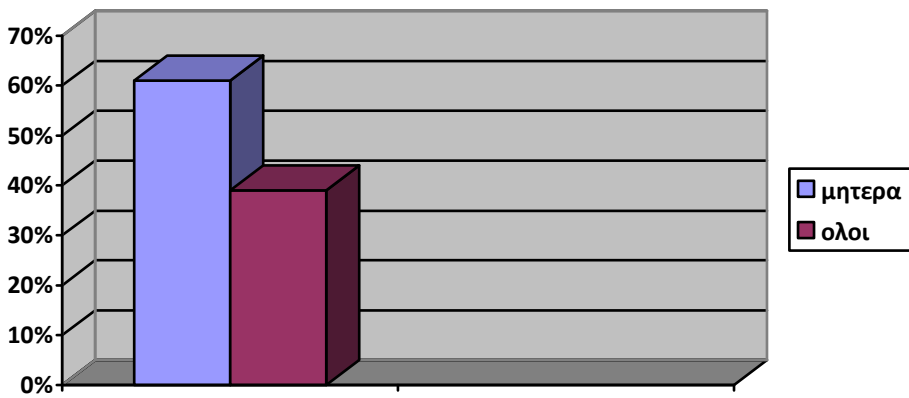
όχι=50

(Άνεργες γυναίκες 45-Άνεργοι άντρες 5)



12.ποιος ασχολείται με τις δουλειές του σπιτιού ;

Πατέρας		<input type="checkbox"/>
Μητέρα	50	<input type="checkbox"/>
παιδιά		<input type="checkbox"/>
όλοι	32	<input type="checkbox"/>





13.ποιος ασχολείται με τα οικονομικά του σπιτιού ;

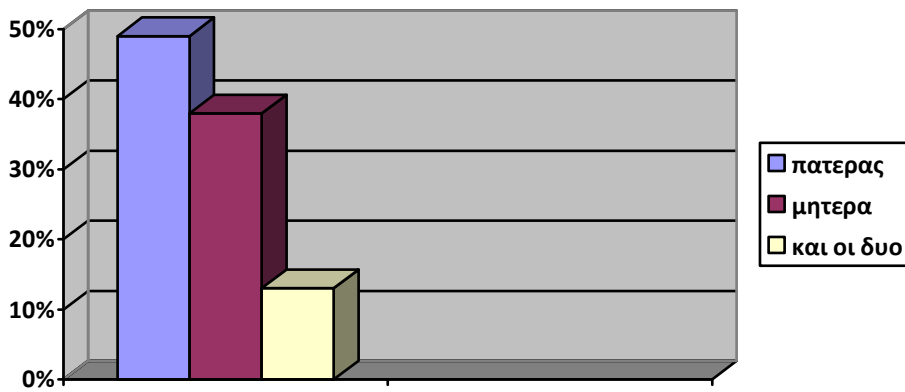
Πατέρας

Μητέρα

και οι δυο

Πατέρας =40

Μητέρα =31 και οι δυο=11



14.ποιος ασχολείται με την ανατροφή των παιδιών ;

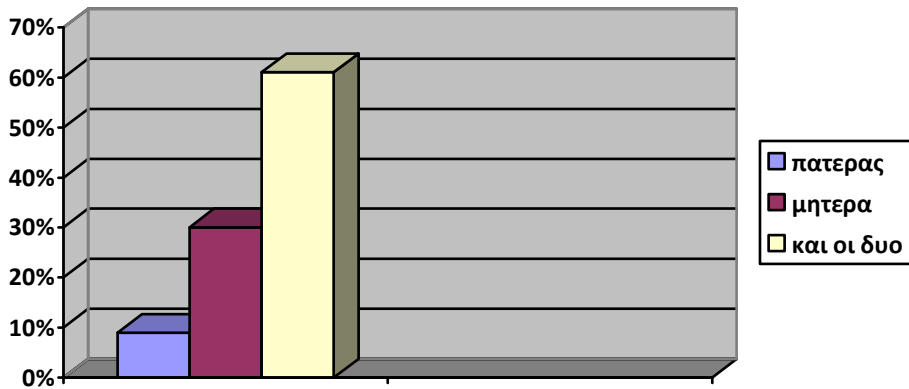
Πατέρας

Μητέρα

και οι δυο

Πατέρας =7

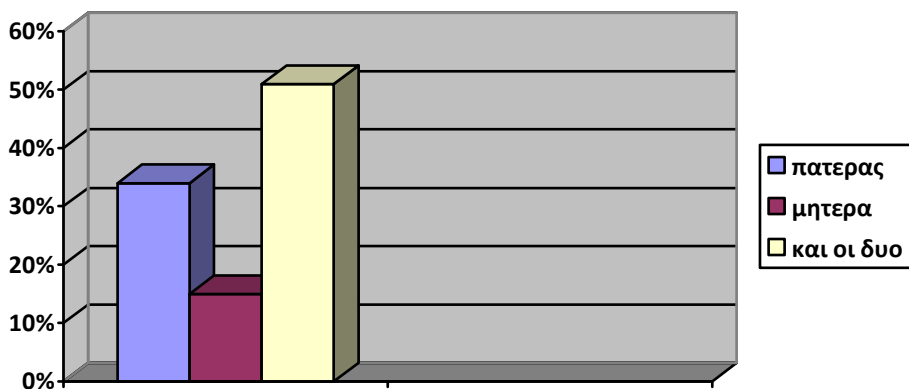
Μητέρα =25 και οι δυο=50



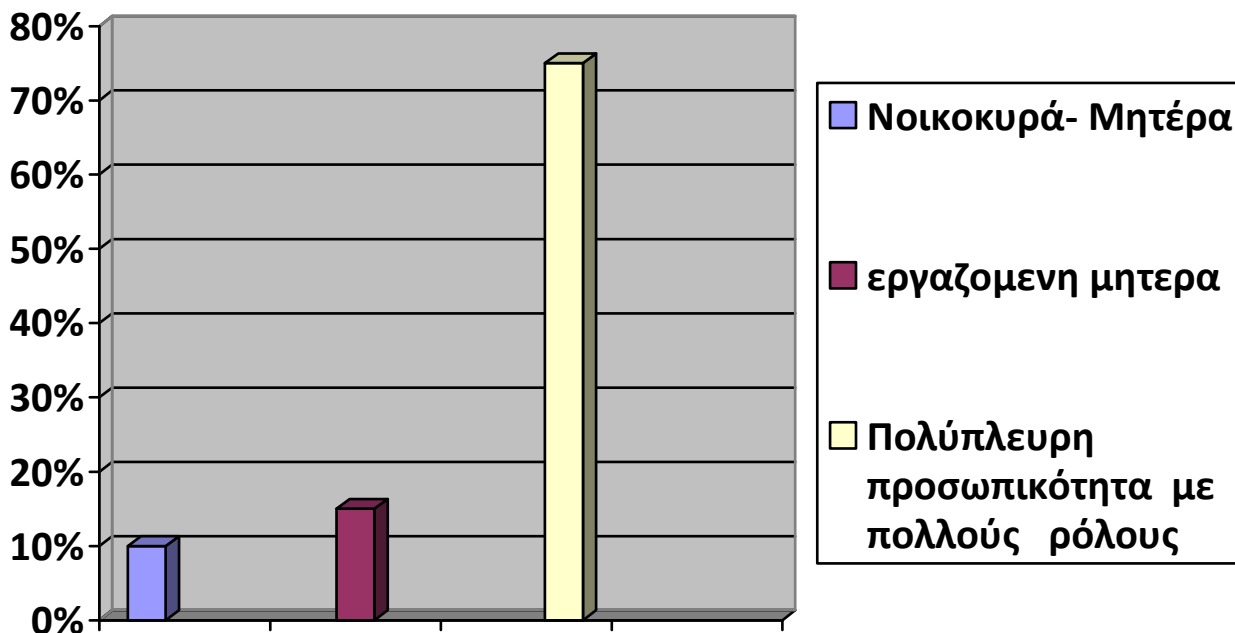
15. ποιος από τους 2 γονείς έχει πρωταρχικό ρολό (ποιος λαμβάνει αποφάσεις);

- Πατέρας
- Μητέρα
- και οι δυο

Πατέρας =28      Μητέρα =12      και οι δυο=42



16. ποιος πιστεύετε ότι πρέπει να είναι στη σκιά του άντρα
- ο ρόλος της γυναίκας σήμερα ;
- Νοικοκυρά- Μητέρα      8
- Εργαζόμενη- Μητέρα      12
- Πολύπλευρη προσωπικότητα με πολλούς ρόλους      62



## ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ

Από το ερωτηματολόγιο φαίνεται ότι η θέση της γυναίκας σήμερα είναι σε αρκετά υψηλή θέση τόσο μέσα στο σπίτι ( μοιρασμένες οι οικογενειακές υποχρεώσεις και οι ευθύνες ), όσο και στις ευκαιρίες μόρφωσης και πολιτικών δικαιωμάτων. Ωστόσο σε μεγάλο ποσοστό ,τόσο οι γυναίκες, όσο και οι άντρες απάντησαν ότι οι ευκαιρίες επαγγελματικής αποκατάστασης είναι μικρότερες στις γυναίκες. Οι περισσότεροι το απέδωσαν στις απόψεις της κοινωνίας για τη γυναίκα. Αυτό φαίνεται και από το μεγάλο ποσοστό ανεργίας των γυναικών στην 11η ερώτηση. Επίσης μεγάλο ποσοστό γυναικών πιστεύουν ότι η ύπαρξη παιδιών εμποδίζει την επαγγελματική σταδιοδρομία και εξέλιξη. Οι περισσότεροι άντρες 70% πιστεύουν ότι τα επαγγέλματα διακρίνονται σε ανδρικά και γυναικεία ενώ το ποσοστό των γυναικών που απάντησαν θετικά είναι 40%. Τέλος οι περισσότεροι ,σε ποσοστό 75% ,απάντησαν ότι θέλουν τη γυναίκα σήμερα μία πολύπλευρη προσωπικότητα με πολλούς ρόλους στην κοινωνία.

**ΟΤΑΝ ΕΡΩΤΗΘΗΚΑΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΟΠΟΥ ΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ ΣΥΖΥΓΟΙ ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΗΤΑΝ ΥΨΗΛΟΤΕΡΑ ΟΣΟ ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ. ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΟΤΙ Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ.**

Μεγάλο ενδιαφέρον θα παρουσίαζαν τα αποτελέσματα αν το ίδιο ερωτηματολόγιο το πραγματοποιούσαμε σε μια κοινωνία ανατολικής χώρας .

## **Βιβλιογραφία**

1. <http://www.kethi.gr>
2. <http://www.oodegr.com>
3. <http://www.imma.edu.gr>
4. <http://www.apologitis.com.gr>
5. <http://www.pischools.gr>
6. <http://www.wikipedia.org>
7. <http://www.ohchr.org>
8. [www.e-istoria.com](http://www.e-istoria.com)
9. <http://istorias-alitheia.gr/>
10. <http://digitalschool.minedu.gov.gr>
11. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ Χ. << ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 1980-2000 >>
12. ΒΟΥΤΗΡΑΣ Σ << Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΗ ΜΙΣΘΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ >>
13. ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΥ Α. << ΙΣΛΑΜ >>
14. ΕΚΘΕΣΗ ΕΥΡ. ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ 2008 << Η ΙΣΟΤΗΤΑ ΑΝΔΡΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ >>
15. ΠΑΥΛΙΔΟΥ Ε. << ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ >>
16. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Β ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
17. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Β ΛΥΚΕΙΟΥ
18. Ζώγιας Χρονάκη, Η είσοδος των γυναικών στη μισθωτή εργασία (1850–1940) << Καθημερινή >> 2/5/1999.
19. Ελένη Νικολαΐδου: Γυναίκα και θρησκεία από την αρχαιότητα έως σήμερα, Εφημερίδα << Το Βήμα >> 8/3/2012
20. Δημοσθένους Αρετή, *Γυναίκα και Ισλάμ : το διαζύγιο και οι μεικτοί γάμοι*, Ακρίτας, 2005